

Kultūras ministrija

Rīga

2016.gada 16.martā

**Informatīvais ziņojums
par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2015. gadā**

Saīsinājumi:

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
JSPA	Jaunatnes starptautiskā programmu aģentūra
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskā organizācija
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VM	Veselības ministrija

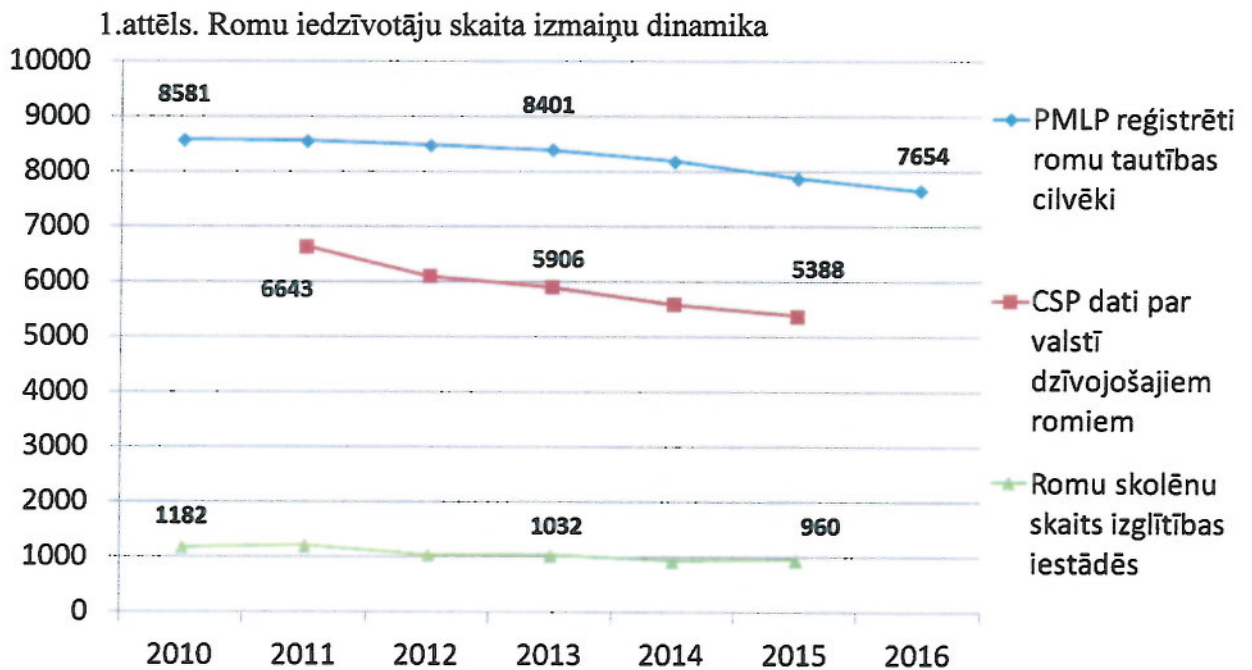
Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2015.gadā (turpmāk – ziņojums) ir sagatavots saskaņā ar Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes nolikuma 4.2.punktu (apstiprināts KM 2012.gada 6.jūlijā, nr.6-4-18).

Ziņojums sagatavots balstoties uz KM rīcībā esošo informāciju, kā arī līdzatbildīgo valsts iestāžu (IZM, LM, VM, SIF), pašvaldību (Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Jūrmalas pilsētas un Valmieras pilsētas pašvaldības), romu NVO un NVO, kas darbojas romu integrācijas jomā sniegto informāciju.

Vispārējā statistika:

Uz 2016.gada 1.janvārī Latvijā ir reģistrēti 7654 romu tautības cilvēki, – no tiem septiņi ir reģistrēti kā Latvijas bezvalstnieki un divi kā Latvijas bēgļi.¹ No visiem Latvijā dzīvojošiem romiem 94,4% ir Latvijas pilsoņi. Pēc CSP datiem 2015.gadā Latvijā dzīvoja 5388 romu tautības cilvēki, kas ir par 206 cilvēkiem mazāk nekā 2014.gadā (5594 cilvēki). Šie dati atšķiras no PMLP datiem par 2266 romiem mazāk nekā tie ir reģistrēti PMLP iedzīvotāju reģistrā 2016.gada 1.janvārī. Tas izskaidrojams ar to, ka daudzi romu tautības iedzīvotāji ir devušies uz ārvalstīm ekonomisku iemeslu dēļ, un tāpat kā liela daļa pārējo aizbraucēju, neregistrē šo faktu PMLP.

Saskaņā ar minētajiem statistikas datiem pēdējo piecu gadu laikā Latvijā ir novērojams romu iedzīvotāju skaita samazinājums.

Avots: datu apkopojums no PMLP, CSP, IZM, 2016.

Sakot no 2011.gada romu dabiskais pieaugums ir negatīvs (piedzima vairāk nekā nomira) un šī tendence ir daļēji izskaidrojama ar reproduktīvā vecuma romu iedzīvotāju intensīvo emigrāciju, jo liels skaits romu dzimst ārpus Latvijas teritorijas.²

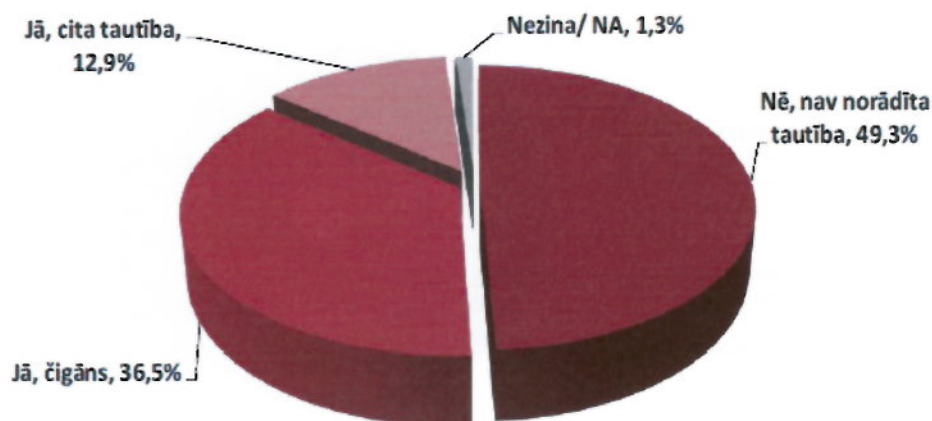
Aprēķinot romu skaitu valstī, būtu jāņem vērā tas fakts, ka oficiāli pieejamie statistikas dati atspoguļo tikai tos romus, kuri ir uzrādījuši dokumentos romu tautību. 2015.gada veiktā pētījuma „Romī Latvijā” ietvaros aptaujājot respondentus, kas ir identificējuši sevi kā romi, tika secināts, ka romu skaits ir ievērojami lielāks nekā tās atspoguļojas CSP datos un PMLP iedzīvotāju reģistrā. Uz jautājumu „Vai Jums pasē ir ierakstīta tautība?” 49,3% aptaujāto romu atbildēja, ka tā nav norādīta, 12,9% atzina, ka pasē ir norādīta cita tautība un tikai 36,5% – apstiprināja pasē savu romu piederību.³

¹ Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionāla sastāvā un valstiskas piederības. PMLP, 2015. (Skatīts 05.02.2016.) http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/IRD2016/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD.pdf

² Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romī Latvijā”. Rīgā, - lpp.18.-19.

³ Turpat, lpp.17.

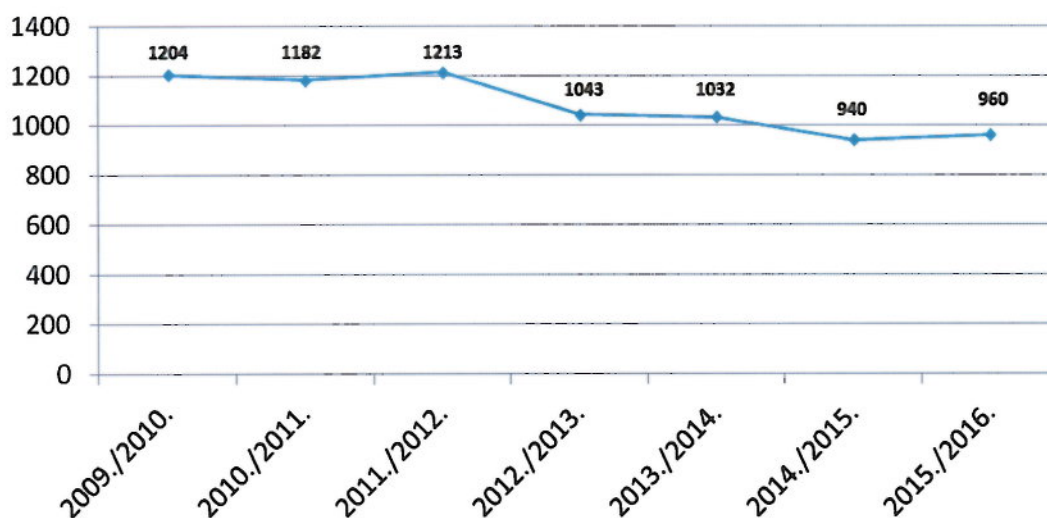
2.attēls. Atbildes uz jautājumu romu respondentiem „Vai Jums pasē ir ierakstīta tautība?”

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.)

Pēc IZM datiem 2015./2016.mācību gadā izglītības iestādēs mācījās 960 romu bērni, kas ir 0,4 % no visiem izglītojamajiem bērniem Latvijas skolās. Šis skaitlis nedaudz palielinājās salīdzinot ar 2014.gadu, kad bija reģistrēti 940 romu bērni.

3.attēls. Romu skolēnu skaits izglītības iestādēs

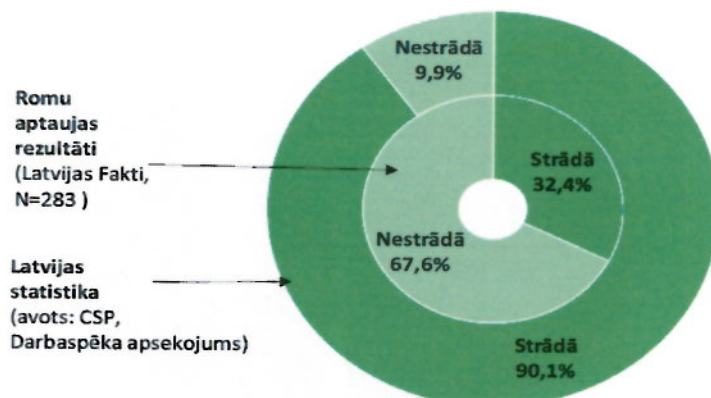
Avots: IZM, 2016.

Saskaņā ar 2015.gadā veikto apsekojumu „Romi Latvijā” romu situācija darba tirgū ir uzlabojusies – ja 2003.gada dati liecina, ka bija nodarbināti ne vairāk par 10% romu, tad 2015.gada aptaujas dati liecina, ka 32,4% romi atzīst sevi par ekonomiski aktīviem.⁴

Tomēr, romu vidū strādājošo skaits ir trīs reizes mazāks nekā vidēji Latvijā, jo salīdzinot romu reģistrētā bezdarba īpatsvaru atsevišķi pa reģioniem, ir novērojama tendence, ka vietās ar lielāku romu tautības pārstāvju koncentrāciju romu bezdarba līmenis ir augstāks par kopējo pašvaldības rādītāju.

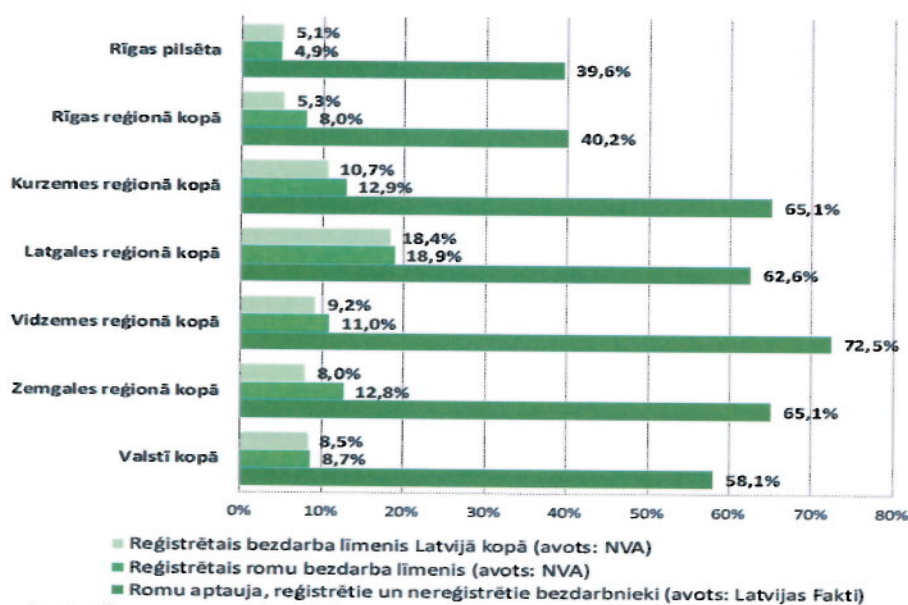
⁴ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.4.

4.attēls. Bezdarbnieku (gan reģistrēto, gan neregistrēto) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā (vecumā 15-74 gadi): CSP veiktā Darbaspēka apsekojuma datu un „Latvijas Fakti” veiktās romu aptaujas rezultātu salīdzinājums

Avots: CSP „Latvijas nepārtrauktā darbaspēka izlases veida apsekojums”;
Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

5.attēls. Galvenie bezdarba rādītāji reģionos vecumā 15-64 gadi (uz 01.07.2015.); NVA reģistrētā bezdarba rādītāju un „Latvijas Fakti” veiktās romu aptaujas rezultātu salīdzinājums

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

1.tabula. Romu tautības reģistrēto bezdarbnieku skaits un to raksturojums 2015.gada 31.decembrī

Sadalījums pēc grupām		Kopā	% no kopēja romu reģistrēto bezdarbnieku skaita
Bezdarba ilgums	līdz 12 mēnešiem	310	51,3
	1-3 gadi	138	22,9
	3 gadi un vairāk	156	25,8
Izglītības grupa	pamatizglītība un zemāk par pamatizglītību	547	90,6
	vispārējā vidējā izglītība un profesionālā izglītība	42	7,0
	augstākā izglītība	2	0,3

	nav norādīta	13	2,1
Vecuma grupa	15-24	49	8,1
	25-39	205	33,9
	40-54	242	40,1
	55 un vairāk	108	17,9
Kopā		604	100

Avots: LM, 2015.

LM sniegtā informācija (1.tabula) parāda, ka starp romu tautības reģistrētajiem bezdarbniekiem lielākais īpatsvars ir romiem ar pamatizglītības un zemākas izglītības līmeni (90,6%), 74 % romu bezdarbnieku ir vecumā no 25 līdz 54 gadiem, bet 25,8% reģistrēto romu ir ilgstoši bezdarbnieki (vairāk par trīs gadiem). Salīdzinājumā ar 2014.gada datiem, kad bija reģistrēti 629 romu tautības bezdarbnieki, 2015.gadā šis skaits ir nedaudz samazinājies (par 25 cilvēkiem).

Saskaņā ar 2015.gadā veiktā Eurobarometra pētījuma par diskrimināciju ES datiem, Latvijā 60% respondentu justos komfortabli vai mēreni komfortabli, ja kāds no viņu darba kolēģiem būtu romu tautības pārstāvis, tomēr 21% respondentu šajā situācijā justos nekomfortabli.⁵ Sabiedrības sociālo distanci no romu kopienas pārstāvjiem raksturo minēta pētījuma dati, kas liecina, ka 46% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju izjustu diskomfortu, ja kāds no viņu bērniem, būtu romantiskajās attiecībās ar romu tautības pārstāvi, turklāt tikai 39% justos komfortabli vai mēreni komfortabli.⁶

Romu integrācijas politikas pasākumu ietvars

Romu integrācijas politikas aktuālie uzdevumi un pasākumi ir atspoguļoti Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) īstenošanas plānā laikposmā līdz 2016.gadam, proti, 1.3.6. uzdevumā „Īstenot atbalsta pasākumus romu integrācijai, t.sk. izglītības un nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, kā arī veselības, sociālās aprūpes un mājokļu jomā”, 1.3.1. uzdevumā „Iekļaut sabiedrībā sociālās atstumtības riskam pakļautās personas”, kā arī 2.3.4. uzdevumā „Atbalstīt mazākumtautību, tai skaitā romu, etniskās, lokālās un Eiropas identitātes un kultūras saglabāšanu un attīstību” un 3.1.3.2. uzdevumā „Dažādu sabiedrības grupu izpratnes un attieksmju pret Latvijas vēstures faktiem (t.sk. okupācijas, pasaules kari) monitorings”.

Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes darba koordinācija

Kopš 2012.gada, lai nodrošinātu romu integrācijas politikas pasākumu plānošanas un īstenošanas koordināciju starp vairākām iesaistītajām pusēm, t.sk. līdzatbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām, romu NVO un NVO, kas darbojas romu integrācijas jomā, KM izmanto Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvo padomi (turpmāk – Romu padome) (izveidota ar KM 2012.gada 24.augusta rīkojumu Nr.6 - 1-205), kas sanāk vismaz divas reizes gadā.

2015.gadā ir notikusi viena Romu padomes sēde (03.03.2014.), bet otrā 2015.gadā paredzētā sēde tika pārcelta uz 2016.gadu 13.janvāri, lai tajā varētu piedalīties kultūras ministre Dace Melbārde.

⁵ ES vidējie radītāji ir 66% respondenti justos komfortabli vai mēreni komfortabli, bet 20% – nekomfortabli. Special Eurobarometer 437: Discrimination in the EU in 2015.

<http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2077> (Skatīts 12.02.2016.)

⁶ ES vidējie radītāji ir 52% respondenti justos komfortabli vai mēreni komfortabli, bet 34% – nekomfortabli. Special Eurobarometer 437: Discrimination in the EU in 2015.

Romu padomes sēžu ietvaros tika apspriesti jautājumi par romu integrāciju, tai skaitā par:

- Latvijas romu pilsoniskās sabiedrības līdzdalības jautājumiem nacionālajā un Eiropas līmenī, t.sk. par romu NVO sadarbības iespējām un pieredzi ar citām NVO, valsts pārvaldes un pašvaldību iestādēm, kā arī starptautiskajām organizācijām;
- sadarbības veicināšanu starp pašvaldību iestādēm un romu kopienas pārstāvjiem romu integrācijas politikas pasākumu efektīvai īstenošanai, izmantojot 2014.gadā izveidoto reģionālo ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos;
- par preventīvajiem pasākumiem pret sabiedrībā iesakņotajiem negatīvajiem priekšstatiem un stereotipiem pret romiem, lai mainītu sabiedrības attieksmi pret romiem, piemēram, organizējot nacionālu romu kultūras dienu vai popularizējot labo praksi un romu pozitīvus stāstus izglītības, nodarbinātības un kultūras jomā;
- NVA pasākumiem, kas attiecināmi uz romu nodarbinātības veicināšanu, īpaši tiem romiem, kuru izglītības līmenis ir zemāks par sākumskolas izglītību.

Romu padomes locekļi regulāri tika informēti par aktualitātēm romu integrācijas jomā kā nacionālajā, tā arī ES līmenī, piemēram, par situācijas ziņojumiem un rekomendācijām, starptautiskā līmeņa pasākumiem, labās prakses piemēriem, atklātajiem projektu konkursiem u.c. KM mājas lapā sadaļā par romiem⁷ sabiedrībai ir pieejami aktuālie nacionālā un starptautiskā līmeņa dokumenti, Romu padomes sēžu protokoli un materiāli, informatīvie ziņojumi par romu integrācijas īstenojamiem pasākumiem iepriekšējos gados, pētījumi u.c. materiāli. Šajā sadaļā ir pieejams arī specializēts materiāls pašvaldības iestāžu darbiniekiem par romu kultūrai raksturīgajām iezīmēm, romu mediatoru darbību, labo praksi ES struktūrfondu programmu finansējuma apguvi u.c. informācija.

Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām

Pamatnostādņu īstenošanas plāns līdz 2016.gadam⁸ paredz ik gadu stiprināt reģionu NVO, t.sk. mazākumtautību un romu NVO, kapacitāti un veicināt to savstarpējo sadarbību un sadarbību ar vietējām pašvaldībām un kultūras iestādēm (muzejiem, bibliotēkām, kultūras namiem). 2015.gadā katrā plānošanas reģionā pieejamais finansējums bija 32 000 *euro* un kopā Rīgas, Vidzemes, Zemgales un Kurzemes plānošanas reģionos atbalstīti un īstenoti tika 89 dažādi NVO projekti, t.sk. saskaņā ar nacionālo romu integrācijas politikas pasākumu kopumu ir atbalstītas arī romu NVO iniciatīvas, pārklājot visus Latvijas plānošanas reģionus.⁹ Proti, Kultūras ministrija NVO atbalsta programmas projektu konkursu ietvaros ir atbalstījusi reģiona mazākumtautību NVO iniciatīvas pilsoniskās sabiedrības attīstības un starpkultūru dialoga jomā, t.sk. vismaz vienu romu integrācijas projektu katrā Latvijas plānošanas reģionā.

Kopumā reģionālo konkursu rezultātā 2015.gadā ir atbalstīti 8 NVO projekti visos plānošanas reģionos, no tiem 7 romu NVO projekti, kas ir vērsti uz romu integrācijas veicināšanu, t.sk. uz negatīvo stereotipu mazināšanu par romiem, izmantojot starpkultūras dialoga aktivitātes. Kopējais piešķirtais finansējums ir 9624,69 eiro. Visi pasākumi ir īstenoti laika posmā no 2015.gada 1.jūlija līdz 31.decembrim.

Piemēram, Jelgavas pilsētas un rajona čigānu biedrība „Romanu čačipen” īstenoja projektu „Līdzdarbojies!”, kura mērķis bija veicināt romu kopienas pārstāvju iesaistīšanos sabiedriskajos procesos, kā arī romu kultūru un tradīcijas kopšanu, stiprinot biedrības kapacitāti un attīstot projektā iesaistītos cilvēkresursus. Projekta ietvaros tika organizēta

⁷ <http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/romi.html> (Skatīts 12.02.2016.)

⁸ Minētais atbalsts ir sniegts atbilstoši pamatnostādņu īstenošanas plāna līdz 2016.gadam 6.punkta 1.3.3.2.apakšpunktam, kas paredz atbalstu sadarbības projektiem romu integrācijai, līdzdalībai un pilsoniskās sabiedrības attīstībai, un 2.3.4.2 apakšpunktam, kas paredz atbalstīt romu kultūras identitātes saglabāšanu un popularizēšanu.

⁹ Lai veicinātu sabiedrības iniciatīvas, iedzīvotāju līdzdalību un starpkultūru dialogu, t.sk. romu un mazākumtautību darbu ik gadu notiek NVO atbalsta programmas rezultātu un sasniegumu izvērtējums.

radošā darbnīca „Koks mūsu dzīvē”, lai iemācītu romu un citu tautību bērniem kopīgi strādāt, vecinātu sabiedrības saliedēšanu un starpkultūras dialoga veicināšanu. Bet aktivitātes „Latviešu bērnu tautas dzejas un pasakas čigānu valodā” ietvaros tika pārtulkoti latviešu bērnu tautas dzejas un pasakas romu valodā; aktivitātes „Čigānu tautības identitātes saglabāšana un nodošana nākamai paaudzē” ietvaros jaunieši apguva romu tradicionālās kultūras prakses. Kopā projektā piedalījās ap 70 dažādu tautību cilvēku.¹⁰

Savukārt, Sabiedrības integrācijas biedrība „Alternativas” īstenoja projektu „Adventa laika ieskaņas romu kristīgajā vidē”, lai veicinātu romu ģimeņu pamatvērtības, garīgās vērtības un sabiedrības vienotību, kā arī atbalstītu romu radošo kolektīvu darbību. Projekta ietvaros tika organizēts sadraudzības vakars, apvienojot romus no Valmieras, Kandavas, Sabiles, Ventspils un vieslektoru no Somijas. Turklāt projekta “Starpkultūru dialogs starp romu kultūru un tradīcijām” ietvaros notika arī dažādu nacionālo kultūru kolektīvu sadraudzības pasākums un koncerts „Urdenoro 2015” Sabiles Kultūras namā, kurā piedalījās ap 60 dalībnieku no vairākām Latvijas pilsētām. Pasākumā uzstājās latviešu, krievu, ukraiņu, baltkrievu un romu kultūras kolektīvi.

Lai veicinātu sabiedrības izpratnes līmeņa celšanu par romu holokaustu Otrajā pasaules karā Latvijā, romu NVO „Baltijas romu biedrība” sadarbībā ar biedrību „Romu Kultūras Centrs” īstenoja projektu „Izstādes „Romu-čigānu holokausts Latvijā, 1941-1945” un izglītojošo pasākumu organizēšana Madonā”. Projekta ietvaros notika svinīga izstādes atklāšana, kas pulcēja gan pašvaldības pārstāvjus, gan sabiedrības interesentus, kā arī rīkota izglītojošā lekcija vidusskolas skolēniem un skolēnu eseju konkurss par izstādes apmeklēšanas un lekcijas laikā iegūto pieredzi.

Latgales plānošanas reģionā notika divi romu integrācijas projekti. Romu NVO „NĒVO DROM D” īstenoja projektu „Romu kopienas iekļaušana Daugavpils novada un pilsētas sabiedrībā”, kura ietvaros tika organizēti šūšanas un dizaina kursi romu tautības pārstāvjiem, kā arī tiks sagatavots romu Ziemassvētku pasākums. Romu NVO „ME ROMA”, realizēja projektu „Ceļojums romu kultūras dzīlēs”, iesaistot Daugavpils pilsētas un novada romus dažādās sabiedriskajās aktivitātēs (romu deju skola; izjādes ar zirgu pilsētas iedzīvotājiem; svētku vakars „Ziemassvētki ar romiem”), tādējādi mazinot negatīvus aizspriedumus pret šo tautu un veicinot to integrāciju vietējā sabiedrībā.

Dobeles jaunizveidotā romu NVO „ZORA-7” īstenoja kopīgo kultūras apmaiņas pasākumu, lai mazinātu starpkultūru barjeru, veicinātu savstarpējo izpratni un cieņu dažādu paaudžu atšķirīgu tautību pārstāvju vidū, attīstot sadarbības iespējas starp sabiedrību, vietējiem romiem un Dobeles novada pašvaldības institūciju pārstāvjiem. Pasākumā piedalījās ap 50 dažādu tautību pārstāvji.

Rīgas plānošanas reģionā ne-romu NVO „Iļģuciema sievietes” īstenoja projektu „Notiesāto romu sieviešu pilsoniskās apziņas veidošana, māksliniecisko spēju un talantu izkopšana kvalitatīvākas personības integrēšanai sabiedrībā pēc atbrīvošanās”, kura mērķis bija romu tautības sieviešu pašvērtējuma celšana, dzīves kvalitātes uzlabošana ģimenē un sabiedrībā pēc atbrīvošanās no ieslodzījuma. Projekta ietvaros tika novadītas 12 praktiskās muzikālās darbnīcas talantu un spēju attīstīšanai, rezultātā sagatavojot kopkoncertu cietuma klubā ar Slokas romu jauniešu ansambli „Divi brāļi”, kā arī tika nodrošināts arī sešu lekciju un praktisko nodarbību sarunu cikls par romu ģimeņu personību attīstību, tradīcijām, kultūru, savstarpējām attiecībām ģimenē, par iespējām sociālo atstumtības problēmu risināšanā. Projekta īstenošanā piedalījās romu tautības vokālais pedagogs Kaspars Arhipovs. Kopumā tika iesaistītas 17 romu sievietes.

Atbalsta sniegšana romu NVO pēc reģionālā principa ļāva vairākām vietējām romu biedrībām īstenot savas iniciatīvas, pasākumus un aktivitātes, ņemot vērā tās vajadzības un pieejamo finansiālo atbalstu.

¹⁰ <http://sip.jelgava.lv/lv/aktualitates/jelgavas-ciganu-biedriba-aktivi-darbojas-projekta--lidzdarbojies--1275/> (Skatīts 18.02.2016.)

2015.gadā tika īstenoti divi KM atbalstīti romu NVO projekti par valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu Latvijas romu kopienas integrācijai un līdzdalības veicināšanai.

Piemēram, biedrības „NĒVO DROM D” projekts „Sociālās situācijas uzlabošana Daugavpils novada romu kopienā un viņu integrācija aktīvajā darba tirgū”, kura ietvaros tika veicināta Latvijas romu kopienas integrācija un līdzdalība, attīstot sadarbību starp romu kopienas un pašvaldību. Projekta ietvaros tika nodrošināti romu kopienas pārstāvjiem pieci dizaina un 20 šūšanas kursi un to rezultātu prezentēšanu, kuru rezultātā 24 romu sievietēm bija iespēja iegūt teorētiskās zināšanas par dizaina un šūšanas praksēm un praktiski pielietot šīs zināšanas, veidojot savus apģērbu modeļus. Seši labākie kursu dalībnieki saņēma sertifikātus. Iegūtas zināšanas un prasmes sniegs pamatu romu iekļaušanai darba tirgū.

Projekta laikā tika organizēta iespēja saņemt profesionālā jurista konsultācijas par mikrouzņēmuma dibināšanas un tirgus ekonomikas jautājumiem, ko izmantojuši 11 romu tautības pārstāvji. Šādas konsultācijas ļāva romiem gūt labāku priekšstatu par mikrouzņēmumu un tā dibināšanas juridiskajiem nosacījumiem, kā arī noformēšanas jautājumiem, kas palīdzēs viņiem attīstīt savu uzņēmējdarbību.

Turklāt 2015.gada 19.maijā Daugavpils novada kultūras namā „Vārpa” notika arī seminārs „Romu tautības jauniešu un vecāka gadagājuma pārstāvju idejas, problēmas un perspektīvas mācībās un darba tirgū”, kurā ar informatīvajām lekcijām piedalījās Daugavpils izglītības pārvaldes, NVA, Daugavpils pilsētas domes Jaunatnes departamenta, Pilsētas un novada sociālā dienesta un Pašvaldības policijas pārstāvji. Semināra rezultātā ap 50 romu ieguva noderīgu informāciju par izglītības un nodarbinātības iespējām, par sociālā atbalsta un pakalpojumu saņemšanas un dokumentu noformēšanas jautājumiem, kā arī romu dalībnieki varēja iepazīstināt ekspertus ar savu situāciju un gūt atbildes uz saviem problemātiskajiem jautājumiem.

Starptautiskajā romu dienā 8.aprīlī tika rīkots romu kultūras starppaaudžu pasākums ar romu ansambļa „Me Roma” un romu psihologa Andra Tertata līdzdalību, ko apmeklēja ap 40 romu tautības pārstāvju. Kultūras pasākuma ietvaros 26.pirmskolas izglītības iestādē bērniem tika rīkots romu tradicionālās mūzikas koncerts.

Projekta aktivitāšu īstenošanas gaitā vairāk nekā 100 romiem bija iespēja uzlabot sadarbību ar pašvaldības iestādēm, paplašināt savas zināšanas par pieejamajiem atbalsta pasākumiem un pakalpojuma iespējām, kas paaugstinās viņi konkurētspēju darba tirgū. Šī projekta īstenošanai KM bija piešķīrusi 2500 euro.

Biedrība „Romu Kultūras Centrs” īstenoja projektu „Logs romu kultūrā”, kura ietvaros tika attīstīta romu kopienas kultūras identitātes saglabāšana, tehniski un informatīvi pilnveidojot interneta mājas lapas www.romucentrs.lv, nodrošinot tā saturu latviešu, krievu un angļu valodā. Ar interneta portāla palīdzību biedrība nodrošina iespēju sabiedrībai iepazīties ar Latvijas romu mākslu, kultūras mantojumu un vēsturi, kā arī ar aktuālajiem romu kultūras pasākumiem valstī, kā, piemēram, Starptautisko romu kultūras festivālu¹¹ Latvijas pilsētās vai Starptautiskās Romu Apvienības 9.kongresu¹² Rīgā, kas veicina ne tikai romu kultūras popularizēšanu, bet arī starpkultūru dialogu. Interneta mājas lapa ir labs avots tiem sabiedrības interesentiem, kas vēlas vairāk uzzināt par Latvijas romu vēsturi, kultūras mantojumu un aktuālajām kultūras pasākumiem. Šī projekta īstenošanai KM bija piešķīrusi 2500 euro.

2015.gadā EEZ finanšu instrumenta 2009.-2014.gada programmas „NVO fonds” apakšprogrammas „NVO darbības atbalsta programma” ietvaros ir noslēdzies biedrības „Romu Kultūras Centrs” projekts „Iepazīsti Latvijas romus – sagrauj stereotipus un iesaisties savstarpējā dialogā”. Uz savākto vēstures dokumentu, liecību un materiālu pamata biedrība

¹¹ Vairāk par Starptautisko romu kultūras festivālu skatīt šeit <https://www.facebook.com/IRCF2015> (Skatīts 18.02.2016.)

¹² Vairāk par Starptautiskās Romu Apvienības 9.kongresu skatīt šeit <http://www.iru2020.com/> (Skatīts 18.02.2016.)

sagatavoja un organizēja izstādi „Romu-čigānu holokausts Latvijā (1941-1945)”, kuras atklāšana notika 2015.gada 25.martā Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā (Rūpniecības ielā 10). Pēc biedrības sniegtās informācijas izstādi Rīgā kopumā ir apmeklējuši ap 1200 cilvēku. Turklāt sadarbībā ar biedrību „Šamir” tika rīkots seminārs „Ebreju un Romu vēsture Austrumeiropā pirms Otrā pasaules kara” un rakstu krājumā „Holokausts Latvijā” ir publicēts Normunda Rudeviča raksts par projekta gaitā apkopotajiem datiem par romu holokaustu.¹³

2015.gadā Romu vēstures un mākslas muzeja darbības nodrošināšanai biedrībai „Romu Kultūras Centrs” ir piešķirta parlamentārā mērķdotācija 13 000 euro apmērā. Dotācijas mērķis ir Starptautiskās Romu Apvienības 9.kongresa sagatavošana un organizēšana, kā arī sadarbības attīstība ar NVO (t.sk. romu NVO) un starptautiskajām organizācijām, ņemot vērā ES stratēģiju romu integrācijai līdz 2020.gadam, popularizējot Latvijas romu kultūru un izglītojot sabiedrību par romu vēsturi.

Sadarbības veicināšana ar Latvijas pašvaldībām

2015.gadā KM regulāri informēja *Reģionālo (pašvaldību) ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos* (turpmāk – Ekspertu tīkls)¹⁴ par aktualitātēm romu integrācijas jomā, t.sk. par pieejamajās atbalsta programmām un projektu konkursiem. Ekspertu tīkla pārstāvji bija piedalījušies pasākumā – romu kultūras diena „Latvijas romi – starp pagātni un nākotni”, ko organizēja Latvijas Cilvēktiesību centrs sadarbībā ar KM un biedrību „Romu Kultūras centrs”. Pasākuma laikā notika ekspertu diskusija par Latvijas romu kultūras mantojumu, vēstures atmiņām un identitātes jautājumiem.

Ekspertu tīkla speciālisti tika iesaistīti arī pētījuma „Romi Latvijā” īstenošanā, t.sk. labās prakses apzināšanā.

Lai veicinātu dialogu starp romu kopienu un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, attīstītu romu integrācijas politikas koordinācijas procesu nacionālajā līmenī KM izstrādāja projektu par Nacionālās romu integrācijas platformas izveidi. Projekta uzsvars ir uz lokālā un reģionālā līmeņa aktivitātēm, kā, piemēram, pieredzes apmaiņas pasākumiem reģionos; informatīvajiem semināriem pašvaldības un romu pārstāvjiem par finansējuma pieejamību romu integrācijai; apmācībām par Latvijas romu holokaustu, vēsturi un kultūru pašvaldībās.

Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās

Latvijas pašvaldību Ekspertu tīklā deleģētie speciālisti ir snieguši informāciju par 2015.gadā īstenotajiem romu integrācijas pasākumiem un atbalsta aktivitātēm.

Jelgavā

Jelgavas pilsētas dome turpināja iesākto labo praksi romu integrācijas jomā, īstenojot projektus romu izglītības līmeņa paaugstināšanai un sociālajai iekļaušanai. Piemēram, 2015.gadā romu tautības sagatavotajiem speciālistiem ir nodrošināts darbs vietējās izglītības iestādēs – Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” un Jelgavas 4.pamatskolā. Šie speciālisti darbojas iekļaujošās klasēs, kur romu bērni mācās kopā ar citu tautību bērniem,

¹³ <http://www.romucentrs.lv/iepez299sti-latvijas-romus.html> (Skatīts 18.02.2016.)

¹⁴ Ņemot vērā ES Padomes 2013.gada 9.decembra ieteikuma „Par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs” 3.2.sadaļu un EK 2014.gada 2.aprīļa ziņojuma „Par Eiropas Savienības nacionālo romu integrācijas stratēģiju ietvara īstenošanu” dienesta darba dokumentā iekļauto rekomendāciju LR par strukturālajām prioritātēm, lai veicinātu regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu starp pašvaldību speciālistiem romu integrācijas jautājumos un attīstītu sadarbību starp KM, pašvaldību iestādēm un romu kopienu efektīvākai romu integrācijas politikas īstenošanai, KM 2014.gada 22.oktobrī izveidoja Ekspertu tīklu.

sniedzot romu skolēniem morālu un psiholoģisku atbalstu, veicinot viņu motivāciju un adaptāciju sociālai videi, sadarbojoties ar romu kopienu (ģimenēm) un skolu.

2015.gadā tika nodrošināta ESF projekta „Sociālās rehabilitācijas programma Jelgavas pilsētā dzīvojošām romu tautības ģimenēm ar pirmsskolas vai skolas vecuma bērniem”¹⁵ pēctecība, un saskaņā ar Jelgavas pilsētas domes 26.04.2007. saistošajiem noteikumiem Nr.148 “Par sociālajiem pakalpojumiem Jelgavas pilsētas pašvaldībā” 10 romu ģimenēm ar 15 bērniem tika sniegti Jelgavas sociālo lietu pārvaldes dienas (turpmāk – JSLP) dienas centra “Atbalsts” sociālās rehabilitācijas pakalpojumi un sociālā darbinieka konsultācijas, kā arī organizētas izglītojošas un integrāciju veicinošas nodarbības sociālo prasmju uzlabošanai. Jelgavas romu ģimenes izmantoja JSLP dienas centra „Atbalsts” higiēnas punkta pakalpojumus par minimālo samaksu: veļas mazgāšanu (1,00 euro par vienu reizi) - kopā 314 reizes; dušas pakalpojumu (0,70 euro par vienu reizi) – kopā 198 reizes. Vienai romu ģimenei ar bērnu tika nodrošināts ģimenes asistenta pakalpojums Jelgavas Pensionāru biedrības projekta „Ģimenes asistenti Jelgavas pilsētā” ietvaros.

Sociālā palīdzība romiem tika nodrošināta atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Piemēram, 2015.gadā divas romu ģimenes saņēma pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai. Vairākām romu ģimenēm Jelgavā ir piešķirts maznodrošinātas ģimenes statuss, kas dod tiesības saņemt sociālo palīdzību, pabalstus un citus atvieglojumus. Romu ģimenēm vispieprasītākie pašvaldības pabalsti ir pabalsts ēdināšanai vispārējās izglītības iestādē, pabalsts pirmsskolas izglītības iestādes ēdināšanas pakalpojuma apmaksai, pabalsts individuālo mācību piederumu iegādei, pabalsts pilsētas sabiedriskā transporta braukšanas maksas segšanai, pabalsts medicīnas pakalpojumu apmaksai un dzīvokļa pabalsts.

Romu integrācijas jomā aktīvi darbojas Jelgavas pilsētas domes administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvalde, kuras galvenie mērķi un uzdevumi ir veicināt un skaidrot izglītības ieguves nepieciešamību romu iedzīvotāju vidū; sekmēt romu kultūras saglabāšanu un starpkultūru dialogu; veicināt romu sociālo integrāciju, īpašu uzmanību piesaistot bērniem, jauniešiem un sievietēm, kā arī veicināt sabiedrības iecietību pret romu kopienu.

2015.gadā Sabiedrības integrācijas pārvalde īstenoja vairākus kultūras pasākumus un atbalsta aktivitātes, iesaistot pilsētā dzīvojošus romus. Piemēram, starptautiskās romu dienas ietvaros notika pasākums „Romu simboli”, kura ietvaros romu tautību cilvēki informēja plašās sabiedrības interesentus par romu tradīcijām, kultūru un mākslu, veicinot sabiedrības iecietības veicināšanu pret romu kopienu un attīstot starpkultūru dialogu. Pasākumu apmeklēja 35 romu tautību pārstāvji. Bet 2015.gadā maijā mazākumtautību nacionālās kultūras pasākuma “Roku rokā draugu lokā” ietvaros Jelgavas pilsētas un rajona biedrība “Romani čačipen” prezentēja to apmeklētājiem savus tradicionālus nacionālus ēdienus.

Labdarības akcijas „Ar prieku pretī zināšanām” ietvaros tika sniegts atbalsts Jelgavas skolēniem, kuru ģimenēm ir grūtības iegādāties nepieciešamos skolas piederumus jaunajam mācību gadam – 6 romu tautību bērni saņēma skolas somas un skolas piederumus par kopējo summu 400 euro.

Romu biedrības pašdarbības kolektīvs kopā ar Jelgavas mazākumtautību kultūras biedrību pašdarbības kolektīviem piedalījās koncertā “Mana laimes zeme”, kas veltīts Jelgavas pilsētas 750. jubilejai. Multikulturālā bērnu teātra studijas „Pasaka” ietvaros trīs bērni no romu ģimenēm apguva dažādas teātra miniatūras, tādejādi iepazīstinot ar latviešu un cittautu kultūru, kā arī attīstot starpkultūru komunikāciju.

Jelgavas pilsētas biedrību un nodibinājumu atbalsta programmas ietvaros tika rīkots Ziemassvētku pasākums Jelgavas romu kopienas bērniem un viņu vecākiem, ko apmeklēja 40 bērni no romu ģimenēm. 2015.gada maijā ir īstenots Mātes dienai veltīts pasākums romu

¹⁵ Nr.1DP/1.4..1.2.4./11/APIA/NVA/065 (ieviešanas termiņš 01.01.2012. - 12.31.2013.) kopējais finansējums 90,588.56 Euro.

tautību māmiņām, kurā iesaistījās 60 romu cilvēki. Savukārt konkursā „Mana vecmāmiņa prot visu” ietvaros romu tautības pārstāve saņēma vienu no galvenajām balvām.

Sadarbībā ar NVO „Izglītības iniciatīvu centrs” un Zviedrijas karalienes fondu „The World Childhood Foundation” 2015.gadā ir uzsākts projekts „Romu bērnu skolā”, kura mērķis ir veicināt romu bērnu un jauniešu iekļaušanu vispārējās izglītības sistēmā un viņu ģimeņu integrēšanu sabiedrībā Jelgavas pilsētā (Jelgavas 4.sākumskolā). Projekta ietvaros ir plānots nodrošināt nodarbības romu bērniem resursu centrā, mājas atbalsta vizītes romu ģimenēs, seminārus pedagogiem, kas strādā ar romu bērniem iekļaujošās klasēs, kā arī romu bērnu izglītības monitoringu.

Sadarbojoties ar NVO „Izglītības iniciatīvu centrs”, resursu centru „Pedverket”, romu NVO Sabiedrības integrācijas biedrību „Alternativas” un Jelgavas izglītības iestādēm, 2015.gadā Jelgavas pilsētā ir uzsākts projekts „Atbalsta sistēmas uzlabošana romu bērniem un jauniešiem”, lai sekmētu romu bērnu un jauniešu iekļaušanu izglītības sistēmā un darba tirgū, un viņu ģimeņu integrāciju sabiedrībā, veicinot sadarbību un starpkultūru dialogu sociālo atšķirību samazināšanai. Projekta ietvaros ir plānots izstrādāt Jelgavas pilsētas romu integrēšanas stratēģiju atbilstoši Latvijas un ES romu integrācijas politikas principiem, kā arī rīkot apmācības par dažādības vadību un nediskrimināciju izglītībā, veicināt romu resursu centru darbību, piesaistot romu bērnus un jauniešus, organizēt izglītošanas pasākumus romu jauniešiem par pilsonību, dzimumu līdztiesību un brīvprātīgo darbu. Projektā piedalās visi romu tautību bērni un jaunieši no Jelgavas Vakara (maiņu) vidusskolas un Jelgavas 4.sākumskolas. Projekta finansējums ir 20 000 euro Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta programmas ietvaros ar līdzfinansējumu 1000 euro apmērā no Jelgavas pašvaldības iestādes „Jelgavas izglītības pārvalde”.

2015.gada februārī Jelgavas pilsētas pašvaldība oficiāli pievienojas Eiropas pilsētu un reģionu aliansei romu iekļaušanai.

Jūrmalā

2015.gadā Jūrmalas pilsētas domes līdzfinansēto iedzīvotāju iniciatīvas projektu konkursa ietvaros NVO „Veselības un sociālais serviss - Artemīda” īstenoja projektu „Romu kultūras tradīciju dzīles”, kura mērķis bija motivēt romu jauniešus saglabāt un attīstīt savu kultūras identitāti, nodrošinot romu ansambļa „Čigānu balsis” dalībniekiem iespēju attīstīt savu muzikālo talantu profesionālu pedagogu vadībā, kā arī veicināt romu kultūras apzināšanu Jūrmalas pilsētas iedzīvotāju vidē. Projekta īstenošanas laikā īstenotas vairākas aktivitātes, kā, piemēram, integrācijas kultūras pasākums Kauguru kultūras namā, kurā uzstājas ansamblis „Čigānu balsis” ar projekta ietvaros sagatavoto repertuāru, kā arī piedāvāta romu eksperta lekcija par romu kultūras mantojumu, izcelsmi un vēsturi, tradicionālajiem kultūras pasākumiem un sadzīves īpatnībām. Projekta īstenošanai piešķirtais finansējums bija 1 085 euro. Savukārt „Starptautiskā Romu kultūras festivāla” ietvaros 17.augustā Dzintaru koncertzālē, pateicoties Jūrmalas domes atbalstam uzstājās Lietuvas romu kolektīvs „Sare Roma” ar tradicionālo Baltijas romu mūzikas koncertu.¹⁶

Ar Jūrmalas pilsētas domes atbalstu ar 2015.gadā tika nodrošināti Romu dienas centra pakalpojumi romu tautības Jūrmalas pilsētas iedzīvotājiem, turpinot 2011.gadā uzsākto ESF projektu „Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana dienas centrā Jūrmalas pilsētā dzīvojošo romu tautības iedzīvotājiem”. 2015.gadā Romu dienas centra uzturēšanai un darbībai Jūrmalas pilsētas dome piešķīra 39 200 eiro. Kopumā gada laikā dienas centrs ir nodrošinājis atbalsta pakalpojumus ap 300 romiem no maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm. Minētie atbalsta pakalpojumi iekļauj: telpu un aprīkojuma nodrošinājumu; sadzīves

¹⁶ http://www.jurmala.lv/page/297&news_id=4041 (Skatīts 22.02.2016.)

prasmju attīstības un saglabāšanas darbnīcu (veļas mazgāšanu, šūšanas prasmju apgūšanu, drēbju lāpīšanu); iespēju izmantot dušas un zupas virtuvi; individuālās un grupu nodarbības atbilstoši personas individuālajam sociālās rehabilitācijas plānam (nodarbības iemaņu izveidošanai darbam ar datoru, analfabētisma mazināšanas programma pieaugušajiem un bērnu mācībspējas trenēšana; CV un motivācijas vēstuļu rakstīšanas attīstīšana); iespēju apmeklēt radošās mākslas darbnīcu, IT darbnīcu, sociālo prasmju darbnīcu un konsultācijas (saskarsmes un komunikācijas prasmes, informācija par komunālo maksājumu veikšanu, mājokļa pieejamību, parādu segšanu, veselības pieejamību, informācija par izglītības iespējām un nepieciešamību), veselīga dzīvesveida un kultūras darbnīcu (bibliotēkas apmeklējums, dziedāšanas un mūzikas instrumentu nodarbības) un sporta darbnīcu. Lai nodrošinātu šos pakalpojumus Jūrmalas pilsētas Romu dienas centrā tika nodarbināti vadītājs – sociālais darbinieks, sociālā darba organizators, sociālais aprūpētājs, nodarbību vadītāja, datorspeciālists, mākslas nodarbību vadītāja, pasākumu organizators, sporta nodarbību organizators, apkopēja un grāmatvedis.

Daugavpilī

2015.gadā Daugavpils pilsētas Sociālo lietu pārvaldes Sociālajā mājā tika īstenota Sociālās rehabilitācijas programma „Romu sociālā integrācija”, kas ir mērķēta uz veselīga integrējoša klimata un savstarpēja dialoga veidošanu starp romu tautības cilvēkiem un pilsētas iedzīvotājiem.¹⁷ Programmas uzdevums ir veicināt sociāli nelabvēlīgā situācijā nonākušo romu ģimeņu motivāciju atgriezties aktīvajā dzīvē un uzlabot savu sociālo stāvokli. Programma ietver pastāvīgu sociālo darbu ar romu ģimenēm, veidojot atbalsta grupas, organizējot saskarsmes aktivitātes, sagatavojot un piedaloties radošos kultūras pasākumus. Sociālie pakalpojumi programmas ietvaros garantē sociālo aizsardzību tikai tām romu ģimenēm, kuri saviem spēkiem nespēj sevi nodrošināt vai pārvarēt dzīves grūtības.

2015.gadā Daugavpils pilsētas izglītības iestādēs bija sekojošais romu bērnu un jauniešu skaits:

- 1) vispārizglītojošās skolās – 71 (no tiem 23 bērni mācās J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā).
- 2) pirmsskolas izglītības iestādēs – 43 (no tiem 23 bērni mācās Daugavpils 26.pirmsskolas izglītības iestādē).
- 3) profesionālās un aroda izglītības iestādēs – ap 15 romu jauniešiem.

Daugavpils 26.pirmsskolas izglītības iestādē, kurā 2015./2016.mācību gadā mācās 17 romu tautības bērni, romu skolēni netiek izcelti savas etniskās piederības dēļ, līdzīgi, kā citu tautību skolēni, un viņiem, tāpat kā visiem pārējiem, pilnā apmērā ir nodrošināti visi iestādē pieejamie izglītības pasākumi (nodarbības logopēda vadībā, individuālas nodarbības ar sociālo pedagogu, sporta nodarbības, ritmikas nodarbības, latviešu valodas nodarbības, mūzikas nodarbības, ārpusnodarbību brīvā laika pavadīšanas pasākumi, mācību un audzināšanas nodarbības grupās). Romu tautības bērniem, tāpat kā visiem pārējiem bērniem, kas apmeklē diennakts grupas, tiek nodrošināta četrreizēja ēdināšana un diennakts aprūpe. Turklāt romu bērnu vecākiem tiek nodrošināta individuāla pieeja.

Romu NVO pārstāvji ir iesaistīti Daugavpils pilsētas domes izveidotajā Mazākumtautību koordinēšanas padomē sabiedrības saliedēšanai. Romu biedrību „Me Roma” un „Nēvo Drom D” pārstāvji regulāri piedalās sanāsmēs, sniedz savus priekšlikumus, rekomendācijas un nodrošina informāciju par romu kopienā.

¹⁷http://www.soclp.lv/Media/Default/SOC_REHAB_PROGR/Soc_rehab_progr_2015/INT.PROGRAMMA%20CIGANU.pdf

Daugavpils pilsētas dome atbalsta romu NVO iniciatīvas pašvaldības budžeta programmas „Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonds” ietvaros. Piemēram, 2015.gadā biedrības „Nēvo Drom D” aktivitātēm (t.sk. Ziemassvētku pasākums bērniem; atbalsts romu skolēniem) un administratīvajām vajadzībām (biroja telpas nomai, komunālajiem pakalpojumiem) tika piešķirts atbalsts 1060 euro apmērā. Ņemot vērā, ka NVO „Nēvo Drom D” ir sabiedriska labuma statuss, Daugavpils pilsētas dome turpināja tai nodrošināt pašvaldības telpas bezatlīdzības lietošanā.

Biedrība „Me Roma” sadarbībā ar biedrību „ERFOLG” īstenoja projektu „Veselīgas dzīves skola”, kura ietvaros trūcīgām un maznodrošinātām romu ģimenēm tika izveidots bezmaksas sabiedriskais veļas mazgāšanas punkts, kā arī sadzīves prasmju attīstīšanas darbnīca (higiēnas prasmes ārsta vadībā), mazuļu hendlinga nodarbības (kā pareizi celt, velt, pagriezt, pareizi apģērbt un izģērbt mazuli, kā vannot – liks pamatu pareizai zīdaiņa attīstībai agrā vecumā), mūzikas un mākslas pulciņš.

Sadarbībā ar Daugavpils pilsētas Izglītības pārvaldi un Zviedrijas karalienes fondu „The World Childhood Foundation”, NVO „Izglītības iniciatīvu centrs” 2015.gadā Daugavpilī ir uzsākts projekts „Atbalsts romu bērniem: Gatavs mācībām!”, kura mērķis ir uzlabot mācīšanās vidi pirmsskolas vecuma romu bērniem ģimenē un vietējā sabiedrībā, kā arī stiprināt romu vecāku un romu aktīvistu zināšanas un prasmes. Projekta mērķa grupa ir 25 – 30 pirmsskolas vecuma romu bērni (līdz 5 gadu vecumam) un 30 – 35 bērnu vecāki.

Projektā rezultātā tiks izstrādāta programma un modelis pirmsskolas vecuma romu bērnu vecāku atbalstam; veicināta pirmsskolas vecuma romu bērnu kognitīvā, sociālā un fiziskā attīstība; palielināta romu vecāku izpratne un zināšanas par bērnu sagatavošanu mācību uzsākšanai izglītības iestādē; atbalstīta romu vecāku iesaiste bērnu izglītībā. Projekta darbības laiks ir no 01.09.2015. līdz 31.08.2016. Turklāt NVO „Izglītības iniciatīvu centrs” veica izpēti par romu izglītības problēmām (stundu kavējumi, gatavība mācību procesam, sadarbība ar skolotāju, ģimenei, valodu prasmes un apguve) J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā. Pētījuma rezultāti tiks prezentēti 2016.gadā.

2015.gada februārī Daugavpils pilsētas pašvaldība oficiāli pievienojas Eiropas pilsētu un reģionu aliansei romu iekļaušanai.

Valmierā

Saskaņā ar Valmieras pilsētas pašvaldības sniegto informāciju 2015.gadā Valmierā ir notikušas vairākas aktivitātes romu integrācijas jomā. Piemēram, Valmieras pilsētas pašvaldībā tiek īstenots Jaunatnes starptautiskās programmas aģentūras (turpmāk – JSPA) projekts “PROTI UN DARI”, saskaņā ar 8.3.3.specifiskā atbalsta mērķi „Attīstīt NVA neregistrēto jauniešu, kas nav iesaistīti ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne mācībās (turpmāk – NEET jaunieši), prasmes un veicināt to iesaisti izglītībā, NVA īstenojamajos pasākumos Jauniešu garantijas ietvaros un NVO vai jauniešu centru darbībā”. Projekta mērķis ir motivēt un aktivizēt NEET jauniešus, kā arī veicināt šo jauniešu iesaisti izglītībā, tai skaitā aroda apgūvē, Jauniešu garantijas pasākumos, kurus īsteno NVA un Valsts izglītības attīstības aģentūras, NVO vai jauniešu centrs. Projekta galvenās aktivitātes: NEET jauniešu kvalitatīva un padziļināta profilēšana, apzinot to prasmes, intereses un izglītības līmeni, noskaidrojot attīstības virzienus; individuāla pasākumu programmas sagatavošana un īstenošana jauniešu personības attīstībai un iekļaušanai sabiedrībā; individuālā mentora atbalsts – regulāra motivēšana sekmīgi pildīt tā individuālo pasākumu programmu, veicinot mācīšanās mērķu sasniegšanu. Projekta ietvaros ir plānots iesaistīts arī romu tautības jauniešus vecumā no 15 - 29 gadiem. Projekta īstenošanas laiks ir 2014.gada septembris – 2018.gada decembrim.

2015.gadā jūlijā somu romu NVO „Dzīvība un gaisma” organizēja Romu dienu pasākumus Valmieras pilsdrupu estrādē, kuras mērķis bija iepazīstināt vietējos iedzīvotājus

par romu kultūru un kristietību. Klātesošiem tika piedāvāta iespēja iepazīties ar tradicionālajām romu dziesmām un dejām, tradicionālo ēdienu pagatavošanu, piedalīties izjādēs ar zirgiem, aplūkot izstādi par romu kultūras vēsturi Eiropā.¹⁸

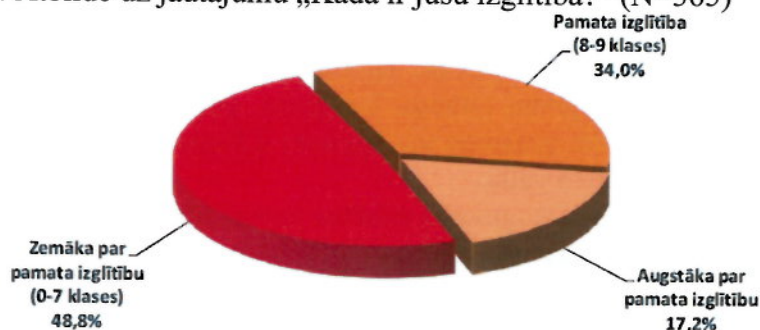
Situācijas apraksts un pasākumi izglītības jomā

IZM Izglītības departaments sadarbībā ar visām pilsētu un novadu izglītības pārvaldēm regulāri veic romu izglītības monitoringu. Saskaņā ar Izglītības attīstības pamatnostādņem IZM aicina reizi trijos gados izglītības pārvaldes nosūtīt informāciju par romu izglītības rezultātiem, izmantojot IZM speciāli sagatavotu anketu. Saņemto informāciju IZM apkopo un nosūta KM, kā kas ir atbildīga par romu integrācijas politikas koordināciju.

Saskaņā ar 2015.gadā veikto apsekojumu „Romi Latvijā” situācija romu izglītībā pēdējo desmit gadu periodā ir nedaudz uzlabojusies, bet joprojām romu tautības izglītības līmenis citu etnisko grupu vidū paliek viszemākajā līmenī: 8,9% aptaujāto romu skolā nav gājuši vispār, 39,9% skolu ir pametuši dažādos pamatskolas izglītības ieguves posmos (to skaitā gandrīz trešdaļa (31,3%) līdz 7. klasei), 34% romu ir iegūta pamatizglītība, savukārt augstāku par pamata izglītību ir norādījuši vien 17,2% aptaujāto romu tautības iedzīvotāju.¹⁹

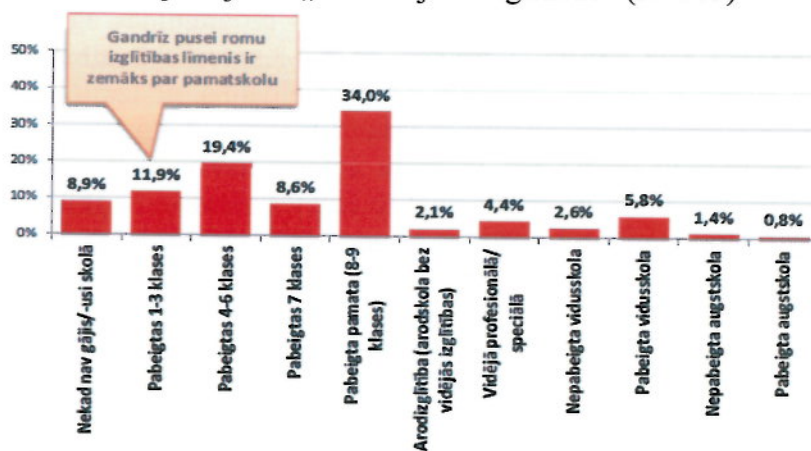
Tas nozīmē, ka 48,8% Latvijā dzīvojošiem romiem izglītības līmenis neatbilst LR IZM nostādņem par pamatizglītības ieguvu kā obligātu prasību. Izglītības trūkums ir ievērojami ietekmē romu tālāko integrāciju darba tirgū, profesionālo izglītošanos un, pat iespēju izmantot NVA tālākās izglītības un atbalsta pasākumu piedāvājumu.

6.attēls. Atbilde uz jautājumu „Kāda ir jūsu izglītība?” (N=365)

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

7.attēls. Atbilde uz jautājumu „Kāda ir jūsu izglītība?” (N=365)

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

¹⁸ <http://valmieraszinas.lv/nedelas-nogale-valmiera-notiks-romu-dienas/> (Skatīts 22.02.2016.)

¹⁹ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.6.

Pētījuma aptaujas rezultāti liecina par pozitīvu romu attieksmes maiņu saistībā ar izglītības iegūšanas nozīmīgumu – 97,5% romu vecāku atzīst par svarīgu saviem bērniem nodrošināt pamata izglītības iegūšanu, 81,5% apzinās arī bērnudārza apmeklēšanas nozīmi efektīvākai bērna iesaistīšanai tālākā izglītības procesā, 88,5% uzskata, ka būtiski iegūt vidējo un 70,1% augstāko izglītību. Turklāt 37,5% no respondentiem, kuriem izglītība ir zemāka par pamata, gribētu pabeigt pamatizglītību, 41,4% romu vēlētos apgūt profesiju arodskolā, bet 44,3% – NVA piedāvātos kursus.²⁰

Kaut arī romu iedzīvotāju aptaujas dati liecina, ka romi labi apzinās izglītības nozīmi, tomēr IZM monitoringa rezultāti liecina, ka 15,9% romu bērnu pārtrauca mācības un 250 romu skolēnu mācījās klasēs, kas neatbilst viņu vecuma posmam, kā arī 50,1% aptaujāto romu, kuriem ir bērni vecumā no 3 līdz 7 gadiem, neuzskata par nepieciešamu, ka viņu bērns apmeklē bērnudārzu, jo savus bērnus pieskata paši. IZM dati liecina, ka romu bērnu pārtrauc mācības, neiegūstot pamatskolas izglītību pārsvarā 6.-7.klasē.²¹

Mācību pārtraukšanas galvenie iemesli ir: 1) romu zemais ienākumu līmenis – romu bērnu vecāki nevar atļauties iegādāties visas skolai nepieciešamās lietas un sagatavot bērnu skolai (49,7%); 2) jauniešu motivācijas trūkums apmeklēt skolu (43,2%); 3) bērnu vecāku neieinteresētība un nespēja sekot bērnu skolas gaitās (26,7%).²² Kā norādīts pētījumā, „mācību pārtraukšana romu vidū ir aktuāla arī laikā, kad tiek īstenotas dažādas izglītības trūkuma novēršanas un izglītības turpināšanas programmas un pasākumi, tāpēc šis jautājums jārisina kompleksi, ņemot vērā arī biežāk minētos iemeslus – nepietiekamu vecāku iesaisti un kontroli pār bērna izglītošanās procesu, zemām jauniešu sekmēm un sasniegumiem, iespējamo emigrāciju vai arī 18 gadu vecumu, līdz kuram ir noteikts obligātās izglītības ieguves laiks.”²³

Neskatoties uz minēto problemātiku, pētījumā ietvaros 99,4% aptaujāto romu, kuriem ir bērni vecumā no 7 līdz 16 gadiem, ir norādījuši, ka viņu bērni patlaban apmeklē skolu, turklāt pamatskolas apmeklējums romu bērnu vidū ir palielinājies, kā arī atšķirībā no iepriekšējiem gadiem ir samazinājies to bērnu skaits, kuri vispār neuzsāk mācības.²⁴ Šīs pozitīvās tendences iemesli ir: skolas vadības iniciatīva; skolotāju palīgu-romu darbs; informācijas pieejamība pašvaldības iestādēm par skolēnu kavējumiem; sociālo pedagogu regulāri romu bērnu māju apsekojumi; vecāku iniciatīva un ieinteresētība savu bērnu mācību sasniegumos; motivācijas un atbalsta pasākumi romu bērniem un vecākiem; starpkultūru apmācību programmas skolotājiem.

2015.gadā ir noslēdzies projekts „Integrācijas inkubators romu bērnu un jauniešu atbalstam”, ko īstenoja biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” sadarbībā ar romu NVO „Sabiedrības integrācijas biedrība „Alternatīvas”” un vairākām pašvaldībām. Projekta aktivitāšu uzdevums bija sekmēt romu bērnu un jauniešu iekļaušanu izglītības sistēmā un darba tirgū, un viņu ģimeņu integrāciju sabiedrībā, veicinot sadarbību un starpkultūru dialogu sociālo atšķirību samazināšanai.²⁵ Projekta laikā tika:

- organizētas apmācības pedagogiem un pašvaldību darbiniekiem par dažādības vadību un nediskrimināciju izglītībā (12 praktiskumi pašvaldību darbiniekiem, romu jauniešiem un vecākiem, kurus vadīja izglītoti romu tautības pārstāvji; vairāk nekā 80 pedagogi, sociālie darbinieki un citi speciālisti Latvijas reģionos ir pilnveidojuši savas zināšanas par iekļaujošu un multikulturālu izglītību);
- organizētas apmācības un nodrošināts darbs izglītības iestādēs 5 romu mediatoriem;
- izveidoti četri resursu centri romu bērniem un jauniešiem;

²⁰ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.38.-39.

²¹ Turpat, lpp.42.

²² Turpat, lpp.6.

²³ Turpat, lpp.43.

²⁴ Turpat, lpp.45.

²⁵ Video materiāls par projekta aktivitātēm <https://www.youtube.com/watch?v=2iE8ctK5LX4>

- īstenoti inovatīvi starpkultūras pasākumi (četras „Brīvdienu akadēmijas” romu bērniem un jauniešiem un viņu vienaudžiem savstarpējas kultūru dažādības iepazīšanai un sadarbības veicināšanai (kopā 93 dalībnieki); konkurss „Veidosim vienotu sabiedrību kopā!” dažādu etnisko grupu kultūras elementu iepazīšanai);

- izstrādāti informatīvie palīgmateriāli;²⁶

- nodrošinātas regulāras profesionāļu konsultācijas.

2015.gada jūnijā Valdemārpilī un Valmierā norisinājās „Brīvdienu akadēmija”, kurā trīs dienu laikā romu bērni un viņu vienaudži no dažādām etniskajām grupām, t.sk. romi, apguva zināšanas un prasmes sekmīgākai savstarpējai sadarbībai un aktīvai dalībai demokrātiskas, pilsoniskas sabiedrības veidošanā. Nodarbības sekmēja savstarpējās sadarbības veidošanu, pilnveidojot bērnu saskarsmes, komunikācijas, darba plānošanas, līderības un prezentēšanas prasmes.²⁷

Pērn, iepriekšējā gadā, KM telpās tika organizētas tikšanās starp strādājošiem romu mediatoriem, IZM, Tiesībsarga biroja, Izglītības kvalitātes valsts dienesta un SIF pārstāvjiem, lai pārrunātu mediatoru darbības rezultātus, labo praksi un nākotnes izaicinājumus. Romu mediatori vismaz līdz projekta beigām 2015.gadā aktīvi turpināja savu darbu izglītības iestādēs, nodrošinot saikni starp romu ģimenēm un pašvaldības iestādēm.

2015.gada 25.septembrī Rīgā notika projekta noslēguma pasākums, kurā tika prezentēta informācija par projekta rezultātiem un identificētiem labās prakses piemēriem.²⁸

Projekta ietvaros izveidoti resursu centri (piemēram, bērnu un jauniešu centrā „Jaunība” pie Daugavpils 6.vidusskolas; Jelgavas 4. sākumskolā), tehniski aprīkoti par pašvaldības līdzekļiem, turpina darboties pateicoties pašvaldību atbalstam, un tajās notiek praktiskās nodarbības romu bērniem un jauniešiem, kā arī viņu vecākiem. Resursu centros romu tautības pārstāvji saņem nepieciešamās konsultācijas no romu tautības mediatora, kas koordinē saziņu starp romu kopienu, pašvaldības un valsts iestādēm.

Projekts „Integrācijas inkubators romu bērnu un jauniešu atbalstam”, kas tiek īstenots laika posmā 01.10.2013. – 31.01.2016., ir atbalstīts EEZ finanšu instrumenta 2009.-2014.gada perioda programmas „NVO fonds” apakšprogrammas „NVO darbības atbalsta programma” ietvaros un tā īstenošanai piešķirtais finansējums ir 107 698 euro. Projekta līdzfinansētāji Jelgavas izglītības pārvalde, Daugavpils pilsētas pašvaldība, Talsu novada pašvaldība un Valmieras pilsētas pašvaldība.

2015.gadā ir uzsākti divi jauni romu izglītību veicinošie projekti – projekts “Atbalsta sistēmas uzlabošana romu bērniem un jauniešiem” Jelgavas pilsētā un projekts “Atbalsts romu bērniem: Gatavām mācībām!” Daugavpilī. Informācija par šo projektu mērķiem un plānotajām aktivitātēm ir pieejama šī ziņojuma sadaļā „Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās”.

Situācijas apraksts un pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā

Saskaņā ar 2015.gadā veikto apsekojumu „Romi Latvijā” romu situācija darba tirgū ir salīdzinoši uzlabojusies – ja 2003.gada dati liecina, ka bija nodarbināti ne vairāk par 10%, tad

²⁶ Piemēram, elektronisks materiāls romu mediatoru apmācībām, kurā ir iekļauta informācija par romu mediatoru, viņa darba uzdevumiem un nepieciešamību, ņemot vērā romu integrācijas politikas principus <http://www.iic.lv/wp-content/uploads/2014/11/INFORMAT%C4%AAVS-MATERI%C4%80LS-ROMU-MEDIATORIEM.pdf> (Skatīts 18.02.2016.); informatīvais materiāls darbam ar romu kopienu pašvaldībās http://www.iic.lv/wp-content/uploads/2014/11/INFORMATIVS_MATERIALS_PASVALDIBAM-ROMI.pdf

²⁷ <http://www.iic.lv/projekti/realizetie-projekti/projekts-integracijas-inkubators-romu-bernu-un-jauniesu-atbalstam/aktivitates/brivdienu-akademija/>

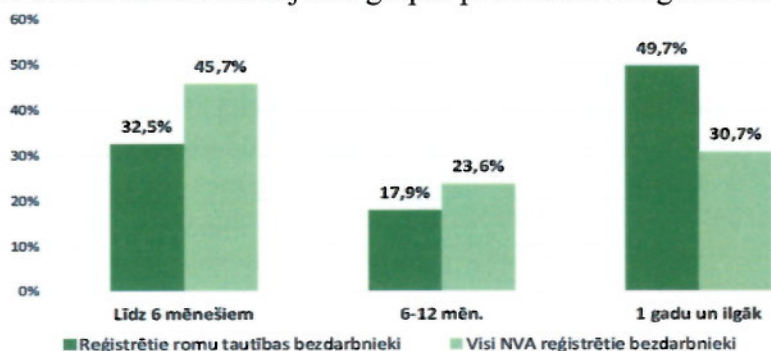
²⁸ Šī informācija ir pieejama biedrības „Izglītības iniciatīvu centrs” mājas lapā <https://issuu.com/ilonaiic/docs/e-materials>; informācija par mediatoriem un viņu darbu <http://www.iic.lv/projekti/realizetie-projekti/projekts-integracijas-inkubators-romu-bernu-un-jauniesu-atbalstam/romu-mediatoru-darbs-labas-prakses-piemeri/> (Skatīts 18.02.2016.)

2015.gada aptaujas dati liecina, ka 32,4% romi atzīst sevi par ekonomiski aktīviem.²⁹ Minēta pētījuma rezultāti atspoguļo, romus kā marginālo un sociāli atstumtu grupu, kura darba tirgū tiek diskriminēta un kuras nodarbinātības iespējas nav vienlīdzīgas ar citu tautību iedzīvotājiem par ko liecina šādas negatīvas tendences: 1) romu vidū strādājošo skaits ir trīs reizes mazāks nekā vidēji Latvijas sabiedrībā kopumā; 2) romu bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars; 3) neregistrētā bezdarba īpatsvars romu tautības iedzīvotāju kopā vairakkārt pārsniedz oficiālā bezdarba rādītājus.

Viens no galvenajiem romu zemā nodarbinātības līmeņa iemesliem ir darba devēju stereotipi, aizspriedumi un slēptā diskriminācija pret potenciālajiem darba ņēmējiem romiem. Kā apliecināja aptaujas rezultāti 82,3% romu atbildēja, ka viņi paši vai arī viņu tuvākie ģimenes locekļi beidzamo triju gadu laikā ir piedzīvojuši situācijas, kad darba devēji atsakās viņus pieņemt darbā tautības dēļ, turklāt 56,7% romu apstiprināja, ka viņiem ir šāda pieredze, bet 43,2% atzina, ka diskriminējošu attieksmi no potenciāliem darba devējiem darbinieku atlases situācijās ir izjutuši tuvi viņu ģimenes locekļi.³⁰

Balstoties uz NVA datiem par reģistrētajiem bezdarbniekiem salīdzinājumā ar vispārējo situāciju Latvijas darba tirgū romu bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošs bezdarbnieku īpatsvars.

8.attēls. Reģistrēto romu tautības bezdarbnieku sadalījums salīdzinājumā ar kopējo NVA reģistrēto bezdarbnieku sadalījumu grupās pēc bezdarba ilguma 2015.gada 31.augustā

Avots: NVA, 2015.

2.tabula. Informācija par romu tautības bezdarbnieku skaitu 2015.gada 31.decembrī

Bezdarbnieku skaits	Romu reģistrētie bezdarbnieki				Visi reģistrētie bezdarbnieki valstī			
	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja romu bezd. skaita	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja bezd. skaita
Ilgstošie bezdarbnieki	194	100	294	48,6%	13806	10516	24322	29,7%
Bezdarbnieki vecumā 15 - 24 gadi	27	22	49	8,1%	3787	3040	6827	8,3%
Pirmspensijas vecuma bezdarbnieki	38	25	63	10,4%	6257	5610	11867	14,5%
Bezdarbnieki ar invaliditāti	24	16	40	6,6%	4157	4186	8343	10,2%
Personas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma	24		24	3,9%	2005	23	2028	2,5%
Personas pēc		13	13		13	228	241	

²⁹ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.4.

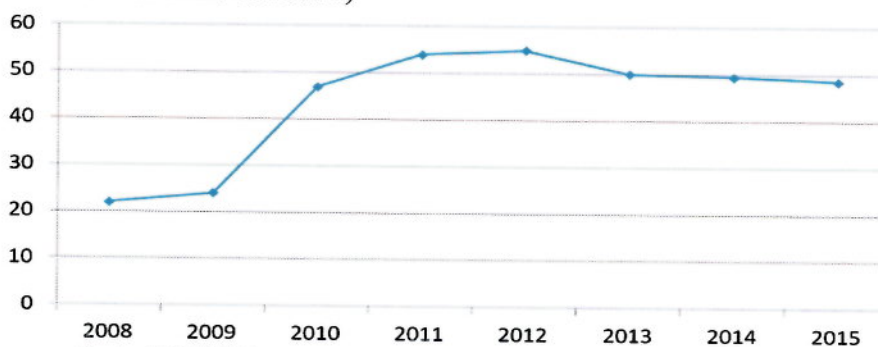
³⁰ Turpat, lpp.61.

atbrīvošanas no ieslodzījuma				2,1%				0,3%
Bezdarbnieku skaits kopā	355	249	604	100%	43681	38099	81780	100%

Avots: LM, 2016.

NVA dati par romu reģistrētajiem ilgstošiem bezdarbniekiem, liecina, ka pēdējo gadu laikā (kopš 2012.gada) šo bezdarbnieku skaits pakāpeniski samazinās, kas iezīmē pozitīvu tendenci un daļēji NVA piedāvāto atbalsta pasākumu efektivitāti.

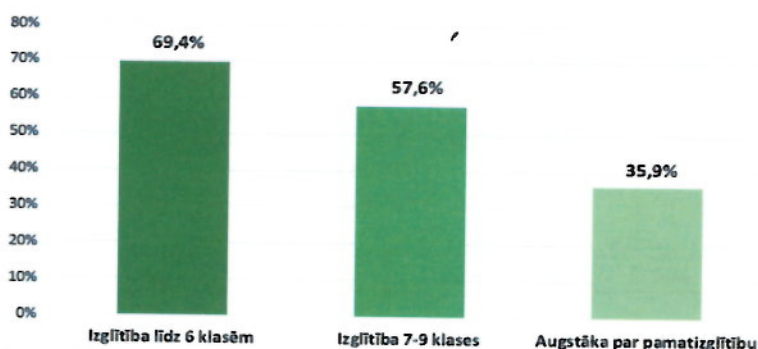
9.attēls. Romu NVA reģistrētie ilgstošie bezdarbnieki: izmaiņas pa gadiem (% no kopēja reģistrēto romu bezdarbnieku skaita)

Avots: LM, 2016.

Turklāt romu zemais izglītības līmenis vairāk nekā divas trešdaļas romu praktiski izslēdz no darba tirgus un arī ierobežo viņu piekļuvi nodarbinātības veicināšanas atbalsta pasākumiem, jo NVA piedāvātajiem profesionālās izaugsmes un prasmju apguves kursiem kvalificējas tikai bezdarbnieki ar izglītības līmeni, kas ir augstāka par pabeigtām 7 klasēm. Turpretim romu bezdarbnieks reģistrējas NVA, nevis lai atrastu darbu, bet es, lai kvalificētos sociālo pabalstu saņemšanai³¹

10.attēls. Bezdarbnieku (reģistrēto un neregistrēto) īpatsvars romu tautības iedzīvotāju grupās pēc izglītības līmeņa (N=191)

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

No NVA piedāvātā pakalpojumu klāsta romu bezdarbnieki galvenokārt izmanto algotus pagaidu sabiedrisko darbus un karjeras plānošanas konsultācijas.

Romi, kas aktīvi izmanto NVA pakalpojumus, ir:

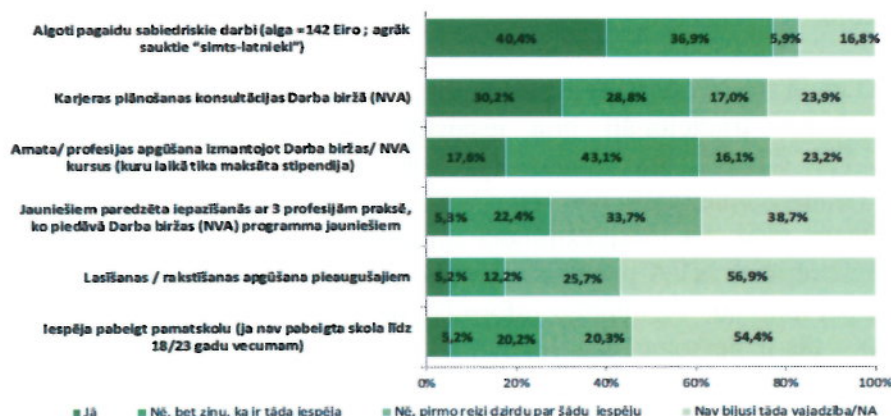
- trūcīgās vai maznodrošinātās personas, kuriem NVA piedāvā četru mēnešu ilgu iztikas avotu – algotus pagaidu sabiedrisko darbus;

³¹ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.4.-5.

- jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nestrādā un nemācās, ar pabeigtu pamatizglītību, – tie piedalās „Jauniešu garantijas” pasākumos;
- motivēti romi ar pozitīvu iepriekšēju darba pieredzi un savam izglītības un prasmju līmenim atbilstošām nodarbinātības ambīcijām.³²

Pētījums konstatē, ka NVA atbalsta programmās trūkst motivācijas pasākumu izglītības līmeņa celšanai vai aktivitātes bezdarbniekiem ar izteikti zemu izglītības līmeni.

11.attēls. Atbildes uz jautājumu: Vai beidzamo trīs gadu laikā jūs vai kāds no jūsu ģimenes locekļiem ir saņēmis palīdzību no pašvaldības, valsts iestādes vai kādas organizācijas nodarbinātības jomā? (N=365)

Avots: Turgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

Lai arī valstiskā līmenī bezdarba mazināšanas jomā netiek īstenoti specifiski projekti un pasākumi romu tautības pārstāvju atbalstam, tomēr NVA reģistrētajiem bezdarbniekiem – romiem, līdztekus citu bezdarbnieku grupām, ir pieejami Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi (turpmāk – ADTP pasākumi).

4.tabula. Informācija par romu bezdarbnieku iesaisti dažādos ESF un valsts budžeta finansētajos ADTP pasākumos 2014. un 2015.gadā (uzsākuši dalību pasākumos)

Pasākuma veids	Iesaistīto romu skaits	% no pasākumu uzsākušo personu skaita	Iesaistīto romu skaits	
			2014.	2015.
Apmācību pasākumi				
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	7	0,1%	8	0,3
Neformālā apmācība (t.sk. valsts valoda)	43	0,3%	44	0,4
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi	211	0,5%	164	0,6
Nodarbinātības pasākumi				
Pasākumi noteiktām personu grupām	5	0,4%	1	0,1
Algoti pagaidu darbi	256	1,3%	134	1,6
Kompleksie iekļaušanas pasākumi				
Grupu nodarbības	14	0,6%	-	-
Konsultācijas	125	1,1%	-	-

³² Turpat, lpp.68.

Projekta „Jauniešu garantijas” pasākumi				
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	1	0,1%	5	0,6%
Neformālā apmācība (t.sk. valsts valoda)	8	1,0%	3	0,3%
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (bez info dienām)	32	0,4%	30	0,4%
Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā	1	0,1	2	0,2
Darbnīcas jauniešiem	0	0,0	3	0,7
Subsidētās darba vietas jauniešiem - bezdarbniekiem	1	0,4	0	0
Kopā konkrētajos pasākumos iesaistījušos skaits	704	1,0%	394	0,9%

Avots: NVA, 2016.

2015.gadā no NVA ADTP pasākumu piedāvājuma izpalika „Kompleksie iekļaušanas pasākumi”, kuros tradicionāli bija iesaistījušies ievērojams romu bezdarbnieku skaits (2015.gada 139 cilvēki), kas samazināja kopējo romu skaitu gadā, kas iesaistījās ADTP pasākumos (skaits samazinājās par 310 cilvēkiem).

Ir jāņem vērā, ka iepriekšminētā informācija nav uzskatāma par pilnīgi precīzu, jo personai, reģistrējoties NVA par bezdarbnieku vai darba meklētāju, nav obligāti jānorāda sava piederība kādai tautībai. Vienlaicīgi informējam, ka NVA uzskaitē atrodas tikai daļa no darba meklētājiem – tās ir personas, kas ieguvušas bezdarbnieka vai darba meklētāja statusu, lai ar NVA atbalstu atgriezties darba tirgū. NVA neveic atsevišķi izlietotā finansējuma uzskaiti pa mērķa grupām un norādītais romiem sniegtais finansiālais atbalsts ir aprēķināts, ņemot vērā pasākumā iesaistīto romu īpatsvaru un kopējo attiecīgajā periodā pasākuma īstenošanā izlietoto finansējumu, līdz ar to sniegtie finanšu dati ir uzskatāmi par indikatīviem.

2015.gadā tika īstenoti NVO pasākumi, kas bija mērķēti uz romu nodarbinātības un konkurētspējas veicināšanu, piemēram, romu NVO „NĒVO DROM D” īstenoja projektu „Romu kopienas iekļaušana Daugavpils novada un pilsētas sabiedrībā” un „Sociālās situācijas uzlabošana Daugavpils novada romu kopienā un viņu integrācija aktīvajā darba tirgū”. Informācija par šiem un citiem projektiem ir pieejama šī ziņojuma sadaļās „Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām” un „Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās”.

Pētījumā „Romi Latvijā” tika apkopoti arī labās prakses piemēri. Piemēram, uzņēmums Ventpils ostā, kas nodarbojas ar kravas vagonu tīrīšanu un mazgāšanu, un kurā strādā liels romi nodarbināto īpatsvars, ir konkurētspējīgs starp citiem līdzīgajiem uzņēmumiem gan ar darba kvalitāti, gan darba izpildes ātruma ziņā. Bet AS “Ventpils zivju konservu kombināts”, kur ir nodarbinātas ievērojams skaits romu tautības sievietes, nodrošina iespēju saviem darbiniekiem elastīgi veidot darba grafiku, pielāgojot to sezonas darbiem ārpus kombināta.³³

Situācijas apraksts un pasākumi veselības jomā

2015.gadā veiktā pētījuma „Romi Latvijā” rezultāti liecina, ka 98,2% aptaujātajiem romiem ir savs ģimenes ārsts, 87,8% romu respondentu 2015.gada laikā ir vērsušies pie ģimenes ārsta saistībā ar savas vai bērnu veselības jautājumiem, 46,7% romu ir izmantojuši vakcīnas un potes pret slimībām saviem bērniem. Turklāt pensionāriem domātās vakcīnas un potes ar atlaidēm vai bez maksas izmantoja vien 8,5% aptaujāto romu, un par šādu iespēju pirmo reizi dzirdējuši – 22,8%.³⁴ Pētījuma aptaujas laikā konstatēts, ka salīdzinājumā ar

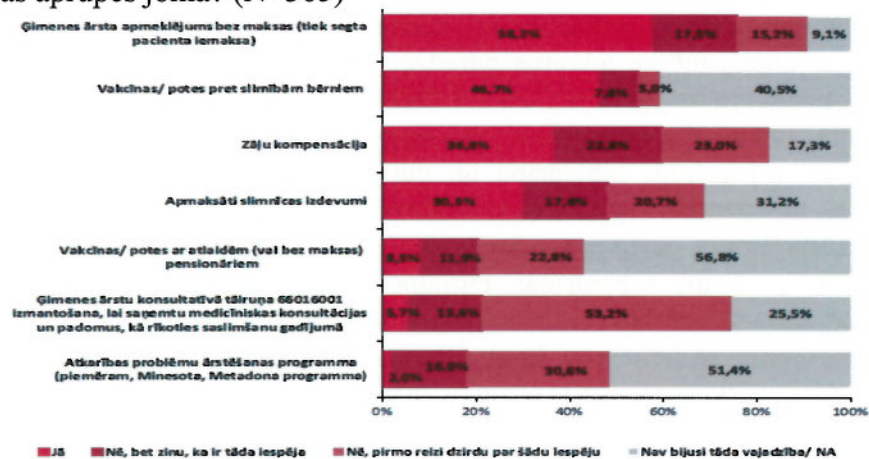
³³ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.75.

³⁴ Turpat, lpp.7.

2003.gadu ir uzlabojusies situācija dzemdniecības jomā – 84,3% aptaujāto romu sieviešu, kurām ir bērni vecumā līdz 13 gadiem, pēdējās grūtniecības laikā ir stājušās uzskaitē un regulāri apmeklējušas ginekologu vai dzemdību speciālistu. Vienlaikus aptaujā iegūtie dati liecina, ka 16,6% aptaujāto romu ir oficiāli noformēta invaliditāte (2015.gadā 8,5% no visiem iedzīvotājiem bija personas ar invaliditāti), turklāt 26,7% respondentu atzina, ka invaliditāte ir noformēta citam ģimenes loceklim.³⁵

Pētījumā ir secināts, ka zināšanu un informācijas trūkums romiem par atsevišķu pakalpojumu pieejamību apgrūtina to pilnvērtīgu izmantošanu, īpaši informācijas trūkums par kontracepcijas līdzekļiem, kas bieži noved pie agrīnas grūtniecības vai aborta veikšanas; turklāt ierastie romu komunikācijas un informācijas apmaiņas kanāli darbojas nepietiekamā līmenī vai nedarbojas vispār. Detalizētāka informācija par romu pieeju veselības aprūpes pakalpojumiem un to problemātiku ir pieejama pētījuma „Romi Latvijā” sadaļā „Veselības aprūpe”.³⁶

12.attēls. Atbildes uz jautājumu: Vai beidzamo triju gadu laikā jūs vai kāds no jūsu ģimenes esat saņēmuši jebkādu palīdzību no pašvaldības, valsts iestādes vai kādas organizācijas veselības aprūpes jomā? (N=365)

Avots: Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti”, 2015.

Saskaņā ar VM sniegto informāciju, veselības aprūpes pakalpojumi tiek nodrošināti atbilstoši likumdošanai visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes, sociālā stāvokļa, juridiskā statusa un citiem faktoriem. Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību nosaka 2006.gada 19.decembra MK noteikumi Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”, un tie vienādi attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās piederības. Lai aizsargātu iedzīvotājus ar zemiem ienākumiem, 2013.gada 17.decembra MK noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 23.16 punkts paredz, ka, trūcīgās personas, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu, ir atbrīvotas no pacienta iemaksas un tiesības saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus bez maksas. Savukārt Pacientu tiesību likuma 3.panta otrā daļa nosaka, ka nodrošinot pacienta tiesības, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības stāvokļa, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības un citiem apstākļiem.

2015.gadā veselības veicināšanas pasākumi organizēti vairākām sabiedrības grupām, tostarp romiem, bet speciāli pasākumi tikai romiem veselības veicināšanā netika īstenoti.

³⁵ Turpat, lpp.84.

³⁶ http://www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/Romi/romi_latvija_petijuma_zinojums_dig_ar_vakiem_LV.pdf

Pērn atsevišķās Latvijas pašvaldībās tika īstenotas aktivitātes, kas bija vērstas uz romu veselības stāvokļa uzlabošanu, piemēram, Jūrmalā Romu dienas centrā romu iedzīvotājiem tika piedāvāta iespēja apmeklēt veselīga dzīvesveida darbnīcu; Daugavpilī biedrība „ERFOLG” sadarbībā ar NVO „Me Roma” projekta „Veselīgas dzīves skola” ietvaros organizēja sadzīves prasmju attīstīšanas darbnīcu (higiēnas prasmes ārsta vadībā), mazuļu hendlinga nodarbības, kā arī bezmaksas sabiedriskais veļas mazgāšanas punktu.

Par romu integrācijas provizoriskiem atbalsta pasākumiem ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) ietvaros³⁷

KM ir iesaistīta darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) (turpmāk – darbības programma) izstrādē un īstenošanas plānošanā, kā arī koordinē informācijas nodrošināšanu par tās izstrādes gaitu romu kopienas pārstāvjiem. Romu padomes sanāsmēs par romu sociālo iekļaušanu atbildīgo ministriju pārstāvji pēc pieprasījuma sniedz informāciju par darbības programmām, iespējamām atbalsta prioritātēm, mērķiem, uzdevumiem, kas ir vērsti uz sociālām riskam pakļautajām grupām, t.sk. romiem, un par romu NVO līdzdalības iespējām.

Darbības programmas attīstības prioritātes „Augsts nodarbinātības līmenis iekļaujošā sabiedrībā” 9. tematiskā mērķa ietvaros paredzēts sniegt atbalstu dažādu etnisko grupu, t.sk. romu tautības pārstāvju integrācijai, kā arī diskriminācijas novēršanas pasākumiem.³⁸ Šādu atbalstu plānots sniegt 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” pasākuma “Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” ietvaros, nodrošinot mērķa grupai motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumus, pasākumus darba devējiem iekļaujošas darba vides veicināšanai un dažādības vadībai, kā arī sabiedrības izpratnes paaugstināšanas pasākumus par sociālās iekļaušanas veicināšanas un diskriminācijas novēršanas jautājumiem.

Kaut arī romu skolēni nav konkrēti minēti starp 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa³⁹ mērķgrupām, tie ir iekļaujami starp sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un bērniem, kuriem jānodrošina integrācijas pasākumi plašajā izglītības sistēmā. Plānotie atbalsta pasākumi ietver regulāru situācijas monitoringu, fiksējot mācīšanās grūtības un traucējošus faktorus, nodrošinot nepieciešamo pedagoģisko un konsultatīvo atbalstu (skolotāju palīgu, psihologu, sociālo pedagogu atbalstu), papildu apmācības, neformālās izglītības un citus sociālās iekļaušanas pasākumus.

2015. gadā, īstenojot 8.3.3. specifisko atbalsta mērķi „Attīstīt NVA neregistrēto NEET jauniešu prasmes un veicināt to iesaisti izglītībā, NVA īstenotajos pasākumos Jauniešu garantijas ietvaros un nevalstisko organizāciju vai jauniešu centru darbībā”, aktīvi noritēja darbs pie jauniešu iesaistīšanas iespēju projekta „PROTI un DARI!”⁴⁰ kura pamata mērķa grupa ir jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācās, nestrādā, neapgūst arodu un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki (NEET jaunieši). Romu tautības jaunieši atbilst projekta

³⁷ Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020. gada plānošanas periodam (Finanšu ministrija, 2014.) ir atbalstīta ar MK 2014. gada 17. februāra rīkojumu Nr. 71 (prot. Nr. 8 42. §). Dokuments ir pieejams Valsts Kancelejas mājas lapā <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4660>. Nacionālajā līmenī programma definē prioritāros ES struktūrfondu un investīciju fondu atbalsta virzienus.

³⁸ Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.). LR Finanšu ministrija, Rīga, 2014., - lpp. 14.

³⁹ Atbalsta mērķis ir vērsts uz „priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanu un novēršanu un vienlīdzīgas pieejas veicināšanu kvalitatīvai pirmsskolas, pamatskolas un vidusskolas izglītībai, tostarp formālām, neformālām un ikdienas mācību iespējām, kas ļauj mācības pametušajām personām atsākt izglītības iegūšanu un mācības.” Šīs prioritātes ietvaros indikatīvie finansējuma saņēmēji ir pašvaldības, to apvienības, valsts dibinātas profesionālās izglītības iestādes, biedrības un nodibinājumi, kas veic darbu ar jaunatni.

⁴⁰ Vairāk informācijas par projektu skatīt JSPA mājas lapā <http://jaunatne.gov.lv/lv/jauniesu-garantija/par-projektu-proti-un-dari> (Skatīts 22.02.2016.)

mērķa grupai, ir uzskatāmi par projektā iesaistāmo jauniešu kategoriju. Pēc IZM sniegtās informācijas, mācībās pašvaldību deleģētajiem programmu vadītājiem JSPA eksperti konstatējuši, ka pašvaldības ir identificējušas romu jauniešus, kas var piedalīties šajā projektā. Šis projekts tiek uzskatīts par iespēju sniegt individuālu atbalstu romu jauniešiem pašvaldību ietvaros ar mērķi attīstīt jauniešu prasmes un veicināt viņu iesaisti izglītībā, tostarp aroda apgūvē pie amata meistara, NVA vai Valsts izglītības attīstības aģentūras īstenotajos pasākumos, Jauniešu garantijas ietvaros vai NVA īstenotajos aktīvajos nodarbinātības vai preventīvajos bezdarba samazināšanas pasākumos, kā arī NVO vai jauniešu centru darbībā. Turklāt ir izstrādātas metodoloģiskās vadlīnijas⁴¹, darbam ar mērķa grupas jauniešiem projekta ietvaros, kurās ir minētas etniskās minoritātes un cittautieši kā potenciālie projekta mērķa grupas jaunieši, t.sk. romu tautības jaunieši. Metodoloģiskajās vadlīnijās ir akcentētas gan vērtības, kas jāņem vērā atbalsta sniegšanā mērķa grupas jauniešiem, gan arī vērsta uzmanība uz vērtībsensitīvīti darbā ar šiem jauniešiem un no aizspriedumiem brīvu attieksmi.

Uz romu mērķa grupu būtu attiecināmi arī tādi specifiskie atbalsta mērķi, kuros romi nav konkrēti minēti, piemēram, 7.1.1.specifiskā atbalsta mērķī „Paaugstināt bezdarbnieku kvalifikāciju un prasmes atbilstoši darba tirgus pieprasījumam”, 8.3.5.specifiskā atbalsta mērķī „Uzlabot pieeju karjeras atbalstam izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs”, 9.1.1.specifiskā atbalsta mērķī „Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū”, 9.2.4.specifiskā atbalsta mērķī „Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem”.

Papildus informācija par darbības programmas plānotajiem atbalsta virzieniem romu sociālai iekļaušanai ir pieejams KM mājas lapā sadaļā „Romi”. Nepieciešamības gadījumā romu NVO pārstāvjiem ir iespēja saņemt papildus informāciju un konsultācijas par ES struktūrfondu plānošanas procesu un tālākajām norisēm.

Pasākumi cilvēktiesību un pretdiskriminācijas jomā

Lai paaugstinātu sabiedrības izpratni par Latvijas romu kultūru, vēsturi un sociālajiem jautājumiem, kā arī par aizspriedumu un stereotipu negatīvo ietekmi uz romu stāvokli, 2015.gadā NVO „Latvijas Cilvēktiesību centrs” sadarbībā ar KM īstenoja vairākus pasākumus EP DOSTA! kampaņas „Pietiek! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” (turpmāk – DOSTA kampaņa) ietvaros.⁴² Pasākumus atbalstīja KM īstenojot pamatnostādņu politisko mērķi – veicināt sociāli atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā un novērst diskrimināciju.

Piemēram, 2015.gada 8. aprīlī, atzīmējot Starptautisko romu dienu, Romu mākslas un kultūras muzejā sadarbībā ar biedrību „Romu Kultūras centrs” notika romu kultūras diena „Latvijas romi – starp pagātni un nākotni”. Pasākuma laikā notika ekspertu diskusija ar pašvaldības un valsts iestāžu pārstāvjiem par Latvijas romu kultūras mantojumu, vēstures atmiņas un identitātes jautājumiem, romu mākslinieciskā kolektīva „Ame Roma” uzstāšanās, kā arī ir Otrā pasaules kara romu genocīda upuru piemiņas aktivitātes. Piedalījās pārstāvji no Jelgavas, Jūrmalas, Talsu novada, Tukuma novada, Dobeles novada, Rīgas, Vīpulkas un Ventpils pašvaldībām, KM, IZM, VM, NVA, SIF un Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta.

Savukārt, 2015.gada 15.maijā Sabiedriskās politikas centrā PROVIDUS notika diskusija „Romu atspoguļojums Latvijas medijos”. Diskusijas laikā masu mediju speciālisti, Latvijas romu kopienas aktīvie pārstāvji, cilvēktiesību eksperti un Saeimas deputāti aktīvi apsprieda jautājumus par to, kā romi tiek attēloti Latvijas medijos, kā romu kopienas pārstāvji izjūt

⁴¹http://jaunatne.gov.lv/sites/default/files/web/Jauniesu_garantija/jaunumi/metodologiskas_vadlinijas_19_10_2015.pdf (Skatīts 22.02.2016.)

⁴² Par kampaņas popularizēšanu Latvijas teritorijā ir atbildīgs NVO „Latvijas Cilvēktiesību centrs”.

mediju ietekmi viņu ikdienas dzīvē, kā arī tika prezentēta citu Eiropas valstu pieredze šajā jomā. Eiropas Padomes Ģenerāļsekretāra īpašā pārstāvja atbalsta komandas eksperti romu jautājumos, informēja diskusijas dalībniekus par mediju atbildību rakstot par romiem, kā arī DOSTA kampaņas mediju aktivitātēm un Polijas labo praksi. Biedrības „Latvijas Cilvēktiesību centrs” politikas analītiķe Sigita Zankovska-Odiņa prezentēja mediju monitoringa rezultātus par romu atspoguļojuma Latvijas medijos laika posmā 2013. - 2014. gadam. Mediju monitoringa ietvaros tika izanalizēti 158 Latvijas preses raksti un publikācijas, 32 TV un 28 radio radījumi, sižeti un ziņas, kuros bija atspoguļota informācija par romu kopienu Latvijā.

Monitoringa analīzes rezultāti apliecināja, ka vairākumā preses publikācijās un TV/radio sižetos romu ir atainoti stereotipiski un neprecīzi. Bieži vien publikācijas attēls un virsraksts ir tendenciozs vai nav saskaņots un neatbilst publikācijas saturam un paustai idejai. Latvijas mediji pārsvarā sniedz vispārīgu informāciju par īstenotajiem romu projektiem, organizētām aktivitātēm un iniciatīvām, kurā romi attēloti kā sociāli marginalizēta sociālā grupa, kura dzīvo nabadzībā, ir neizglītota un piekopj deviantu dzīves veidu. Kaut arī Latvijas medijos ir sastopama pozitīva pieredze romu cilvēku atspoguļošanā, un šo pieredzi būtu jāizceļ, daudz vairāk lasītāju un skatītāju sastopas ar stereotipisku nepamatotu vispārinājumu, attiecinot kādu gadījumu uz visu romu tautu vai romu etniskās izcelsmes piesaukšanu „negatīvajās” ziņās, piemēram, kriminālziņās. Latvijas medijos sastopamie pozitīvie individuālie stāsti par romu speciālistiem un aktīvistiem, kuri darbojas dažādās sabiedrības jomās, rada sabiedrībā plašāku priekšstatu par Latvijā dzīvojošo romu tautības cilvēku dažādību.⁴³

Diskusijas ietvaros notika arī paneldiskusija „Vai var iztikt bez stereotipiem?”, kurā piedalījās Latvijas Avīzes žurnāliste Dace Kokareviča, portāla lsm.lv galvenā redaktore Marta Cerava, Sabiedrības integrācijas biedrības „Alternativas” vadītājs Dainis Krauklis, kā arī Ventspils pilsētas stratēģisko kultūras projektu vadītājs Kaspars Antess. Paneldiskusijas dalībnieki atzina, ka žurnālistiem trūkst informācijas par romu situāciju Latvijā, par to sociāli ekonomiskajām problēmām, kultūru un vēstures mantojumu, kā arī romu organizācijām un to pārstāvjiem, īstenotajiem pasākumiem romu integrācijas jomā. Tādējādi tika ierosināts izveidot informatīvo datu bāzi vai vietni, kur būtu pieejama aktuālā informācija un materiāli par romu kopienas un tās integrācijas aktivitātēm Latvijā, tai skaitā romu kopienu aktīvistu kontakti. Kā viens no ieteicamajiem pasākumiem situācijas uzlabošanai ir mācību semināru masu mediju speciālistiem un jauniešiem žurnālistiem par romu kopienas Latvijā, tās sociāli ekonomisko problemātiku un kultūru, kā arī pret tiem vērstiem stereotipiem un neiecietību. Īstenojot šo ieteikumu 2016.gadā februārī Latvijas Universitātes Sociālo Zinātņu fakultātē ir plānots organizēt apmācības semināru žurnālistikas un komunikācijas studentiem „Antičigānisms un tās izpausmes publiskajā telpā”, lai veicinātu to izpratni par izplatītiem stereotipiem par romiem Latvijas medijos, to, kā tās ietekmē uz romu ikdienas dzīvi. Seminārā studentiem būs iespēja aplūkot dažādību veicinošos principus, izanalizēt un izdiskutēt dažādus piemērus, kad medijos tiek negatīvi vai stereotipiski attēlots kāds romu tautības pārstāvis, iepazīties ar romu eksperta, laikraksta „Rīgas Viļņi” bijušā redaktora Kaspara Antesa personīgo žurnālista pieredzi.

Attiecībā uz Otrā Pasaules kara romu genocīda jautājumiem, papildus biedrības „Romu Kultūras centrs” un DOSTA kampaņas aktivitātēm, 2015.gadā notika arī vairāki informatīvi izglītojoši pasākumi. Piemēram, 2015.gada no 30.jūnija līdz 2.jūlijam ES mājā (Rīgā) biedrības „Mémorial de la Shoah” (Francija) rīkotas profesionālās kompetences pilnveides kursa „Holokausta vēsturiskā pieeja” ietvaros notika Bauskas muzeja Vēstures nodaļas vadītāja Aigara Urtāna lekcija „Romu genocīds Latvijā”. Pagājušajā gadā iznāca arī Ievas

⁴³ Monitoringa kopsavilkums ir pieejams KM mājas lapā http://www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/Romi_medijos_apkopojums_1.pdf. (Skatīts 22.02.2016.)

Gardas-Rozenbergas un Kaspara Zeļļa zinātnisks raksts „Atceroties genocīdu: romu iznīcināšana nacistu okupācijas laikā Latvijas romu kolektīvajā apziņā” (Latvijas vēstures institūta žurnāls, 2015.gada Nr.2 (95), lpp.64.-95.). Savukārt 2015.gada aprīlī Austrijā, Daugavpils pilsētas Izglītības pārvaldes eksperte projektu jautājumos Evelīna Balode piedalījās EP atbalstītajā seminārā par genocīdu pret Eiropas romiem Otrā pasaules kara gados.

2015.gadā notika arī vispārīgie pasākumi, kas bija mērķēti uz speciālistu izglītošanu un sabiedrības informēšanu par nediskrimināciju un vienlīdzīgām iespējām. Piemēram, EK nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas *PROGRESS 2007-2013* ietvaros tika īstenots projekts „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija II”, kura mērķis ir vairot sabiedrības izpratni, pilnveidot publiskā sektora darbinieku profesionālās prasmes, veicinot dažādības vadību darba vietās, nediskrimināciju un vienlīdzīgas iespējas. Projekta ietvaros notika vairāki pasākumi, piemēram, multiplikatoru apmācības, lai paaugstinātu kompetences līmeni profesionāļiem; īstenots pētījums „Dažādības vadības situācijas izpēte uzņēmumos”; *Ilgspējas indeksa 2015* aktivitātes ietvaros tika pievērsta Latvijas uzņēmumu īpaša uzmanība dažādības vadības jautājumiem; izveidota īsfilmu sērija „7 stāsti par mums”, kas ataino nepamatoti atšķirīgu attieksmi dzimuma, etniskās piederības, invaliditātes, rases, reliģiskās pārliecības, seksuālās orientācijas un vecuma dēļ.⁴⁴ Viena no īsfilmu sērijām ir veltīta nepamatoti atšķirīgajai attieksmei romu tautības dēļ.

Pēc Tiesībsarga biroja sniegtās informācijas, birojs neapkopo statistiku, cik no iesniegumiem ir saņemti tieši no romu tautības pārstāvjiem. Lai vērstos Tiesībsarga birojā un saņemtu palīdzību cilvēktiesību jautājumu risināšanā, personai netiek prasīts norādīt tautību un citus sensitīvos personas datus, izņemot gadījumus, ja pašas personas vēlas norādīt šādus datus, un iesniegumā tiek norādīts uz nepamatotu diskriminējošu attieksmi tautības dēļ. Nepieciešamības gadījumā pēc pieprasījuma Tiesībsarga birojā nodarbināta romu tautības eksperte Roksana Rudeviča sniedz individuālās un juridiskās konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem, t.sk. par iespējamajiem tiešās un netiešās diskriminācijas gadījumiem.

Politikas monitoringa pasākumi un pētījumi

2015.gadā Eiropas Kopienas nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” projekta “Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija II” ietvaros ir izstrādāts pētījums ”Romi Latvijā”,⁴⁵ lai noskaidrotu situāciju un apzinātu apstākļus, kas kavē romu tautības iedzīvotāju piekļuvi izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļa nodrošinājuma pakalpojumiem, un izstrādātu priekšlikumus rīcības pasākumiem kavējošo apstākļu novēršanai. Pētījumā atspoguļota arī labā prakse, kā arī izskatīta EK rekomendāciju romu integrācijas jomā piemērojamība Latvijas situācijai.

Pētījuma ietvaros tika aptaujāti 365 romu iedzīvotāji no dažādām Latvijas pilsētām un reģioniem, tika rīkotas fokusa grupas diskusijas un organizētas 197 padziļinātas intervijas ar speciālistiem, pašvaldības institūciju darbiniekiem un ekspertiem, romu kopienu pārstāvjiem. Pētījumā izstrādē tika piesaistīti arī romu tautības aktīvisti.

Pētījuma rezultāti atklāj, ka:

⁴⁴ Detalizēta informācija par projekta aktivitātēm ir pieejama SIF mājas lapā

http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9564&Itemid=253&lang=lv (Skatīts 22.02.2016.)

⁴⁵ Pētījuma aptuvenas izmaksas ir 26 400 euro, tai skaitā valsts budžeta līdzfinansējums ir 6600 euro. Pētījums ir pieejams SIF mājas lapā

http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9836%3ARomu-socialekonomiskas-situācijas-izpete-Latvija&catid=2%3Afonds&lang=lv (Skatīts 22.02.2016.).

- romi ir pamatoti uzskatāmi par nabadzības riskam pakļautu iedzīvotāju grupu, kura darba tirgū tiek diskriminēta un kuras nodarbinātības iespējas nav vienlīdzīgas ar citu tautību iedzīvotājiem izteikti zemās izglītības un sociāli ekonomiskā stāvokļa dēļ;

- romu vidū strādājošo skaits ir trīs reizes mazāks nekā vidēji Latvijā, jo salīdzinot romu reģistrētā bezdarba īpatsvaru atsevišķi pa reģioniem ir novērojama tendence, ka vietās ar samērā lielāku romu tautības pārstāvju koncentrāciju romu bezdarba līmenis ir augstāks par kopējo pašvaldības rādītāju;

- 67,4% visu NVA reģistrēto romu tautības bezdarbnieku izglītības līmenis ir zemāks par valstī noteikto obligāto pamatizglītību (salīdzinājumam vidēji valstī tādu ir tikai 2.7%), no kuriem apmēram 20% nav lasīt un rakstīt prasmju. Nepabeigta pamata izglītība automātiski izslēdz romus no legālās nodarbinātības iespējām un biežāk šādiem cilvēkiem ir trūcīgā vai maznodrošinātā statuss;

- romu izglītībā ir uzlabojusies, bet joprojām romu tautības izglītības līmenis citu etnisko grupu vidū paliek viszemākajā līmenī - 48,8% Latvijā dzīvojošiem romiem izglītības līmenis neatbilst LR IZM nostādņēm par pamatizglītības iegūti kā obligātu prasību, jo 8,9% aptaujāto romu skolā nav gājuši vispār, 39,9% skolu ir pametuši dažādos pamatskolas izglītības ieguves, bet tikai 34% trešdaļai romu ir iegūta pamatizglītība;

- zemie, neregulārie ienākumi un sabiedrībā pastāvošie aizspriedumi par romiem kā nevēlamiem īrniekiem un kaimiņiem, ierobežo romu iespējas ne tikai īrēt, bet arī iegādāties mājokli; tā rezultātā 35,6% romi mitinās pašvaldības uzturētos mājokļos, kuru kvalitāte ir ļoti zema dēļ nepietiekamā un novecojošā sociālā dzīvojamā fonda pašvaldībās;

- ievērojamai daļai romu mājsaimniecību finansiālā situācija ir trūcīga – 35,6% aptaujāto romu ikmēneša ienākumi nepārsniedz 60 EUR uz vienu mājsaimniecības locekli; 40,5% romu mājsaimniecību nav neviena legāli strādājoša ģimenes locekļa un lielākoties ģimene tiek uzturēta no dažādiem sociālajiem pabalstiem un cita veida finanšu palīdzības.

Pētījuma rezultāti un ieteikumi tiks izmantoti kā pamats tālākai rīcībai izstrādājot efektīvākus romu integrācijas politikas pasākumus. Pētījuma rezultāti, identificētie šķēršļi, kas kavē romu tautības iedzīvotāju piekļuvi nepieciešamajiem pakalpojumiem, izstrādāti priekšlikumi romu kopienas situācijas uzlabošanai Latvijā tika prezentēti un apspriesti speciāli rīkotajā Domnīcā 2015.gada 16.novembrī.⁴⁶ Pieaicinātais ES Pamattiesību aģentūras pārstāvis atzinīgi novērtēja pētījumā „Romi Latvijā” piemērotās kvantitatīvās un kvalitatīvās izpētes metodes, kā arī uzteica romu un speciālistu izlases apjomu, norādot, ka šis pētījums ir būtisks avots, lai iegūtu informāciju par šķēršļiem, kas kavē vienlīdzīgu romu sociālekonomisko integrāciju Latvijā. Pētījuma ietvaros iegūtie pamata dati un analīzes rezultāti ir atspoguļoti arī šī informatīvā ziņojuma attiecīgajās tematisko jomu sadaļās.

2015.gadā ir veikta nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas jomu analīze Latvijā un novērtēta pamatnostādņu īstenošana laika posmā no 2012. – 2014.gadam, ņemot vērā pamatnostādņu 5.sadaļā noteiktos politikas rezultātus un rezultatīvos rādītājus, tai skaitā arī romu integrācijas politikas rezultātus un rezultatīvos rādītājus.⁴⁷ Atbilstoši iepirkuma rezultātiem, analīzi un novērtējumu veica nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”.⁴⁸ Pētījuma ietvaros ir izanalizēti esošie romu integrācijas politikas rezultatīvie rādītāji un iespējas tos izmantot, lai izvērtētu turpmāko sasniegto progresu un

⁴⁶ http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9866%3APrezenteti-petijuma-ROMI-Latvija-rezultati&catid=14%3AJaunumi&Itemid=186&lang=lv

⁴⁷ Skatīt Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012. – 2018.gadam 5.punktu „Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji to sasniegšanai”; dokuments ir pieejams <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3782> (Skatīts 22.02.2016.).

Nacionālās romu integrācijas politikas pasākumu kopums ir daļa no pamatnostādņu īstenošanas.

⁴⁸ Pētījums ir pieejams KM mājas lapā (Skatīts 22.02.2016.)

http://www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/Zinojums_precizets_BISS_04_05_2015.pdf

noteiktu politikas attīstības tendences, kā arī tiek piedāvāti alternatīvie rādītāji un sniegts datu avota raksturojums. Piemēram, pētījumā ir konstatēts, ka ir pieaudzis to īpatsvars, kas pieļauj tuvas sociālas attiecības ar romiem - 34% Latvijas iedzīvotāju būtu ar mieru veidot samērā tuvas (līdz kaimiņu līmenim) sociālās attiecības ar romiem, bet neraugoties uz to, ka atsevišķi rādītāji iezīmē pozitīvu izmaiņu tendenci attieksmē pret romiem, jāsecina, ka kopumā joprojām saglabājas augsts iedzīvotāju sociālās distancēšanas līmenis pret šo etnisko grupu.⁴⁹

Balstoties uz pētījuma analīzes rezultātiem un ieteikumiem ir plānots pilnveidot nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas jomu uzraudzības mehānismu, izstrādājot pamatnostādņu rīcības plānu nākamajām plānošanas posmam. Turklāt vairākus politikas rezultāta rādītājus attiecībā uz romu integrāciju plānots precizēt pēc būtības un atbilstoši pieejamajiem datiem tā novērtēšanai.

2015.gadā nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences” pēc KM pasūtījuma ir īstenojis pētījumu „Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā”, kura mērķis bija apkopot informāciju par mazākumtautību NVO Latvijā un Latvijas mazākumtautību kopienu pārstāvniecību NVO un līdzdalību demokrātiskajos procesos Latvijā.⁵⁰ Pētījuma analītiskajā ziņojumā ir apkopotas galvenās atziņas, kas radušās no mazākumtautību NVO izpēti, datu bāzes sagatavošanas un kartēšanas, kā arī Latvijas mazākumtautību aptaujas par līdzdalību demokrātiskajos procesos Latvijā. Pētījumā ir apkopoti dati par romu NVO reģistrēto skaitu un tās darbības jomām, kā arī intensitāti.⁵¹

Dalība starptautisko organizāciju aktivitātēs un starptautiskā sadarbība

2015.gadā Latvija kā ES Padomē prezidējošā valsts piedalījās vairākos ES līmeņa pasākumos romu integrācijas jomā. Piemēram, kultūras ministre Dace Melbārde, pārstāvot ES Padomē prezidējošo valsts, piedalījās Eiropas romu platformas sanāksmes atklāšanā 2015.gada 17.martā Briselē. Savukārt KM pārstāvji piedalījās konferencē „Better Inclusion of the Roma community through civil society organisations”, kas notika 2015.gada 3.februārī Briselē.

KM pārstāvis regulāri piedalījās EK rīkotajos Nacionālo romu kontaktpunktu un EP *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos sanāksmēs. Piemēram, EK Nacionālo romu kontaktpunktu (*The National Roma Contact Points*) sanāksmēs Briselē (26.-27.03.) un (19.-20.10.) galvenokārt tika apspriesti jautājumi saistībā ar romu integrācijas politikas progresa monitoringa veidni un izstrādāto indikatoru kopumu romu integrācijas politikas pasākumu rezultātu novērtēšanai, pēc kuras ES dalībvalstīm būtu jāatskaitās par romu integrācijas politikas sasniegto progresu sākot ar 2016.gadu. FRA sniedza dalībvalstīm speciālās konsultācijas par šī monitoringa veidnes aizpildīšanu, atbilstoši izstrādātajām indikatoru kopumam. Turklāt sanāksmēs bija apspriesta nacionālo romu integrācijas kontaktpunktu loma nacionālās romu platformas izveidē un koordinēšanā.

Savukārt, *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos (Ad hoc Committee of Experts for Roma Issues - CAHROM) sanāksmēs (27.-29.05. Strasbūrā, 26.-30.10., Bukarestē) tika apspriesti aktuālie jautājumi par romu integrācijas politikas attīstību EP un EP dalībvalstu līmenī, īpaši pievēršot uzmanību romu pirmsizglītības, mājokļa jautājumiem, mediju lomai atspoguļojot romus un ietekmi uz romu integrācijas iespējām, romu kultūras un vēstures jautājumiem, dzimuma līdztiesības un agrīno laulību problemātikai u.c. jautājumiem. Īpaši tika apspriests jautājums par Eiropas Romu institūta (*European Roma Institute*) izveides gaitu

⁴⁹ Baltic Institute of Social Sciences (2015). Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas jomu analīze Latvijā, novērtējot pamatnostādņu īstenošanu laika posmā no 2012. – 2014. gadam, ņemot vērā pamatnostādņu 5. sadaļā noteiktos politikas rezultātus un rezultatīvos rādītājus. Rīga, - 71.-72.lpp.

⁵⁰ http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/sabiedrības_integracija.html (Skatīts 22.02.2016.)

⁵¹ Baltic Institute of Social Sciences (2015). Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā. Rīga, - 11., 14., 20.lpp.

un ar to saistītajiem praktiskiem jautājumiem un problemātiku. Latvijas eksperts informējis komiteju par Latvijā 2015.gadā īstenotajiem pasākumiem DOSTA! kampaņas ietvaros.

Ziņojuma sagatavotājs:
D.Kretalovs, 67330312
Deniss.Kretalovs@km.gov.lv

I. Čerņevs
16.03.2016.

D. Čerņevs
18.03.2016.